

SZAKDOLGOZAT

Szalay Ditta Katalin

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

**NYÍREGYHÁZI BOKORTANYÁK, TANYÁK TÖRTÉNETÉNEK ÉS
ZÖLDINFRASTRUKTÚRÁJÁNAK VIZSGÁLATA ÉS ELEMZÉSE**

Belső konzulens: dr. Nádasy László Zoltán
tanársegéd

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Tájépítészeti,
Településtervezési és Díszkertészeti Intézet,
Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Készítette: Szalay Ditta Katalin

Budapest

2023

NYILATKOZAT

Szalay Ditta Katalin (L2E46P) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / **nem javaslom**¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2023. év november hó 5. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Szalay Ditta Katalin
A Hallgató Neptun kódja: L2E46P
A dolgozat címe: A Nyíregyházi bokortanyák, tanyák történetének és zöldinfrastruktúrájának vizsgálata és elemzése
A megjelenés éve: 2023
A konzulens intézetének neve: Tájépítészeti, településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2023. év november hó 5. nap

Hallgató aláírása

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	7
1.1. Célkitűzés	7
1.2. Módszertan	7
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	8
3. NYÍREGYHÁZA BEMUTATÁSA.....	9
3.1. Lehatárolás	9
3.2. Természeti adottságok.....	9
3.2.1 Domborzat	9
3.2.2. Vízrajz	10
3.2.3. Éghajlat és helyi viszonyok	10
3.2.4. Növény- és állatvilág	10
3.3. Meghatározó területek és értékek.....	11
3.3.1. Országos Ökológiai Hálózat és Natura2000 területek.....	11
3.3.2. Ex lege védett területek	11
3.3.3. Egyedi tájértékek	12
3.4. Történeti áttekintés.....	13
3.4.1. Első írásos emléktől a hajdúváros rangig	13
3.4.2. Az Erdélyhez tartozástól egészen a Mezővárosi cím megszerzéséig	13
3.4.3. A megyeszékhelységtől Nyíregyháza 100. évfordulójáig	14
3.4.4. A lakosságcserétől napjainkig	14
4. NYÍREGYHÁZI BOKORTANYÁK BEMUTATÁSA.....	15
4.1. Bokortanyák története	15
4.1.1. Keletkezésüktől a végső letelepedésig	15
4.1.2. A II. világháborútól napjainkig	16
4.2. Történeti térképek vizsgálata	17
4.3. Nyíregyházán belüli elhelyezkedésük.....	18
5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK.....	19
5.1. Csoportosításuk	19
5.1.1. Csoportosítás elővizsgálata	19
5.1.2. Csoportosítás	21
5.2. Bokortanyák kiválasztása és bemutatása	25
5.2.1. Rókabokor (1. csoport).....	26
5.2.2. Csernyikbokor (2. csoport).....	28
5.2.3. Rozsrétbokor (3. csoport)	31
5.2.4. Nyírjes (4. csoport).....	34
5.3. Következtések	36
6. ÖSSZEGZÉS	37
FELHASZNÁLT IRODALMAK	39
Internetes források.....	39
Nyomtatott irodalmak	39

ÁBRAJEGYZÉK:

1. ábra Nyíregyháza közigazgatási határa.....	9
2. ábra: Hullámos felszín a szél és víz által	9
3. ábra: Meghatározó területeket és értékeket bemutató térkép.....	12
4. ábra: Egykori pénzügyi palota	13
5. ábra: Nyíregyházára települők korábbi lakhelye	15
6. ábra: I. Katonai felmérés (1748)	18
7. ábra: II. Katonai felmérés (1858).....	18
8. ábra: III. Katonai felmérés (1884)	18
9. ábra: IV. Katonai felmérés (1941)	18
10. ábra: Bokortanyák elhelyezkedése.....	19
11. ábra: Településszegély a bokortanyák határán	20
12. ábra: Mezőgazdasági területek.....	21
13. ábra: Egykori tanyaépület a Rókabokor területén.....	22
14. ábra: Fennmaradt egykori településszegély	23
15. ábra: Városrészévé vált Nyírjestanya utcája	24
16. ábra: Gyümölcsösök és kertgazdálkodási területek	28
17. ábra: Központi tér a Rókabokornál	28
18. ábra: Rókabokor településszegélye.....	28
19. ábra: Csernyikbokor határa	30
20. ábra: Kertgazdálkodás.....	30
21. ábra: Telekhatár jelölő oszlop.....	30
22. ábra: Állattelep Rozsrétbokron	33
23. ábra: Fennmaradt településszegély	33
24. ábra: Rozsréti-kaszáló.....	34
25. ábra: Átalakult településkép.....	34
26. ábra: Településszegély hiánya	36
27. ábra: Gyepes, vizenyős felületek	36
28. ábra: Nyírjes látképe	36

DIAGRAMOK:

1. diagram: Bokortanyák, tanyák mikortól mennyi látható (db).....	19
2. diagram: Összekapcsoltság arányai (%)	20
3. diagram: OÖH megoszlása (%)	21
4. diagram: Csoportok százalékos arányai.....	21
5. diagram: 1.csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db).....	22
6. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) az 1. csoportban	22
7. diagram: OÖH megoszlása (%), az 1. csoportban	23
8. diagram: 3. csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db).....	23
9. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) a 3. csoportban	24
10. diagram: OÖH megoszlása (%), a 3. csoportban.....	24
11. diagram: 4. csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db).....	24
12. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) a 4. csoportban	25
13. diagram: OÖH megoszlása (%), a 3. csoportban.....	25

1. BEVEZETÉS

A dolgozatom témájának és területiségének kiválasztásakor fontos szerepet játszott a személyes kötődésem, hiszen Nyíregyházán születtem és éltem, mindig is szerettem ezeknek a bokortanyáknak a területén kirándulni, és lenyűgözött ezeknek a sajátos hangulata. Akkor még nem tudtam, hogy mik is ezek valójában, hanem aprófalvaknak éreztem őket a városban. Ezek mellett a történetük és fennmaradásuk oka is érdekelt, amivel dolgozatomban is részletesen foglalkozom. Fontosnak tartom, hogy az emberek megismerjék ezeket a területeket és a történetüket is, hiszen ezek fennmaradása egyedülálló.

1.1. Célkitűzés

A dolgozatom célja, hogy Nyíregyháza és a területén elhelyezkedő bokortanyák történetét és alakulását megismerjem és bemutassam. Mindemellett a bokortanyák funkciójában, valamint a zöldinfrastruktúra hálózatban betöltött szerepükben való változásokat is megvizsgáljam. Ezt követően csoportosítsam őket, majd egy-egy bokortanyán, tanyán keresztül részletesen bemutassam a vizsgálataimat és kutatásaimat, és eredményéből következtetéseket vonjak le.

1.2. Módszertan

A kutatásom első szakaszában írásos források alapján, először Nyíregyháza történetét kutattam, majd ezt követően, specifikusan, a bokortanyák történetét vizsgáltam. A tanyabokrok esetében a kutatásom kettévált, hiszen a leírt történetük mellett történeti térképek segítségével egy-egy időszakban a meglétüket és szerkezetüket is vizsgáltam.

A bokortanyák meglétét és alakulását történeti térképek alapján kutattam, melyeket Excel táblázatban rögzítettem. Az általam felkutatott tanyákat és bokortanyákat öt különböző szempont alapján vizsgáltam: mezőgazdasági termelés (parcellák mérete; változatosság), zöldinfrastruktúra elemek (vannak-e, és ha igen, mik), a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltak-e, ökológiai hálózat (magterület, folyosó, puffer terület), típusok (miként helyezkednek el a beépített területek) és ha megszűnt a bokortanya, akkor mi miatt. Ezt követően négy különböző csoportot tudtam elkülöníteni, majd mindegyik csoportból egyet-egyét tovább vizsgáltam térképek és terepbejárás alapján.

A kapott eredmények alapján következtetéseket vontam le, amiket szöveges formában rögzítettem.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A dolgozatom jelentős részét képezi a forráskutatás, hiszen ezek alapozzák meg és támasztják alá kutatásomat. A felhasznált forrásaim jellemzően térképek, szakmai közlemények, egyetemi kiadványok, szakkönyvek voltak. Jelentős részét olyan átfogó tanulmányok képezik, amelyek több éves adatokat, információkat írtak le, így ezek szűkítésére is külön figyelmet fordítottam. Ebben nagy segítségemre voltak a településsel kapcsolatos jogi kiadványok is.

A település lehatárolását a jelenkori térképek segítségével végeztem el. A természeti adottságok feltárásához elsődlegesen Dövényi Zoltán *Magyarország kistájainak katasztere* című könyvének 2010-es kiadását vettem alapul, amely Magyarország kistájainak a természeti adottságai vizsgálja. Mivel térségi nagyságokat ölel fel, ezért konkrét következtetéseket Nyíregyháza területére nem lehet levonni. Továbbá Magyarország USDA-zóna térképének segítségével meghatároztam, hogy a település melyik télállósági zóna alá tartozik. Az természetvédelmi vonatkozású alapfogalmak tisztázását a *termeszetvedelem.hu* honlap, valamint a 1996. évi LIII. törvény a *természet védelméről szóló törvény* segítségével mutattam be.

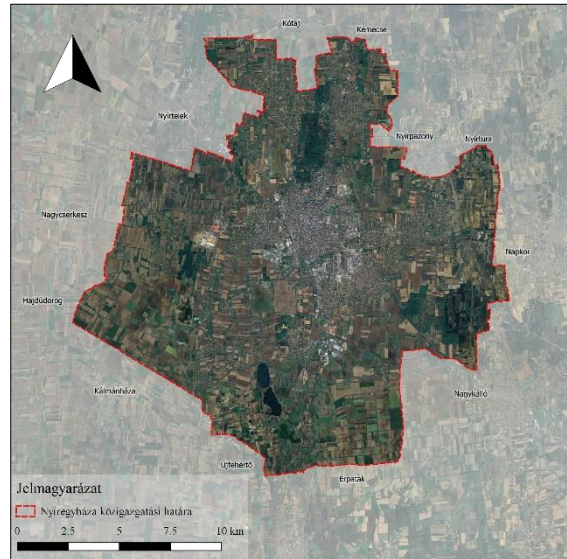
A település történelmi áttekintéséhez fontosabb forrásaimat képezték a következők: *Honismeret* folyóirat XLVII. évfolyamának 3. száma, Bácskainé Prisnyák Erika *Életképes bokortanyák* című 2014-es könyve és *Nyíregyháza településképi arculati kézikönyve*, melyek átfogóan értekeznek Nyíregyháza első írásos említésétől egészen napjainkig. A bokortanyák történetével kiemelten foglalkoztam, hiszen ezek alapozták meg a terüleetspecifikus vizsgálataimat. Márkus Mihály *A bokortanyák népe* című kötetében vizsgálta a bokortanyák lakosságának népi alakulásait és változásait. Papp Sándor a *Rókabokor* című könyvében a bokortanyák történelméről, azon belül is benépesítésükről, táji változásairól értekezik.

A történeti térképek vizsgálatát az első négy katonai felmérés, valamint az 1975-ös topográfiai térkép alapján végeztem el. Az *I. Katonai Felmérésről (1784)* akkori utcákat, dűlőket és fontosabb területhasználati módokat lehet leolvasni. A *II. Katonai Felmérés (1858)* már egy részletesebb, egy vetület alapján készült. A *III. Katonai Felmérés (1884)*, *IV. Katonai Felmérés (1941)*, valamint *1975-ös topográfiai térkép* már részletesebben mutatja be az utakat, területhasználatokat. Ennek következtében a területhasználat változásainak ábrázolásakor alapadatként használtam fel őket.

3. NYÍREGYHÁZA BEMUTATÁSA

3.1. Lehatárolás

Nyíregyháza az Észak-Alföldi régió része. Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyeszékhelye és a Nyíregyházi járás székhelye. A település a Közép-Nyírség és a Nyugati-Nyírség kistáj része. A település összesen 274,5 km² (LINK-01), a terület két nagy részre tagolható. A közigazgatási határ által bezárt terület közepén bel- és lakóterület figyelhető meg, míg külső szegélyként kül- és mezőgazdasági területek. A külterületi részeken olyan bokortanyák figyelhetők meg, melyek a tájegységre tipikusan jellemzők. Nyíregyháza közvetlen szomszédságában Kótaj, Kemece, Nyírpazony, Nyírtura, Napkor, Nagykálló, Érpatak, Újfehértó, Kálmánháza, Hajdúdorog, Nagycserkesz és Nyírtelek található. (1. ábra) Budapesttől 237 km-re fekszik, Debrecentől 50 km-re.

1. ábra Nyíregyháza közigazgatási határa

Alapadat forrása: Google Earth 2022

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

3.2. Természeti adottságok

A település két kistájon helyezkedik el, Dövényi Zoltán féle kistájkataszter meghatározás szerint. Így Nyíregyháza déli területe a Közép-Nyírségi (Dövényi, 2010, old.: 222), míg a nyugati a Nyugati- vagy Lőszös-Nyírségi kistájak részeit képezik. (Dövényi, 2010, old.: 238)

3.2.1 Domborzat

Dövényi Zoltán Magyarország kistájainak kataszterében, a D-i oldalon 95,7 – 163 m (Dövényi, 2010, old.: 222), míg a Ny-i oldalon 97,7 – 136 m közötti a tengerszint feletti magasság. (Dövényi, 2010, old.: 238) Így Nyíregyháza területén 95,7 m és 163 m között lehet a magasság. Továbbá a Ny-i oldalra hordalékkúpsíkság jellemző, a területen

2. ábra: Hullámos felszín a szél és víz által

Készítette: Szalay Ditta Katalin (Csernyikbokor, 2023)

jellemzően 2 – 4 méteres lösztakaró futóhomokon helyezkedik el. (Dövényi, 2010, old.: 238) A D-i oldalra félig kötött futóhomokkal, lösszel vagy löszös homokkal fedett hordalékkúpsíkság jellemző. (Dövényi, 2010, old.: 222) (2. ábra)

3.2.2. Vízrajz

A területen számos felszíni víz van, mint például a Sóstógyógyfürdő, mely hévíznek minősül, 57 °C-os, és számos gyógyító hatással rendelkezik. A Bujtoson található, mintegy hat tóból álló, 12 hektáros területű tórendszer természetesen alakult ki, és jelenleg rekreációs területként szolgál. A Lónyay-főcsatornán, hét darab komplex üzem biztosítja a megfelelő vízgazdálkodást, ehhez tartozik három tározó (Oláhréti, Nagyréti, Harangodi). A területen található még három folyás is, melyek a Lónyay-főcsatorna vízgyűjtő területén helyezkednek el, ezek a: Kállai-főfolyás Érpatak, Simai-főfolyás, melyek azonban szennyezettnek minősülnek. (Dr. Konecsny, 2003, old.: 37-39)

3.2.3. Éghajlat és helyi viszonyok

Nyíregyháza éghajlata összességében mérsékelt meleg és mérsékelt száraz. Az évi napsütötte órák száma 1850 – 1900 közé tehető, mely az országos 1900-2150 közöttihez képest alacsonynak minősül. Az évi középhőmérséklet 9,4 – 9,7 °C (Dövényi, 2010, old.: 222; 239), míg az országos középhőmérséklet 10 – 11,5 °C van. (LINK-02) Tavasztól őszig 16,6 – 17,1 °C jellemző a területre. Fagymentes napok száma 187-192 között van. Az éves csapadék mennyiség 530 – 580 mm között van, a nyári időszakban 330 – 350 mm. Az uralkodó szélirány ÉK-i, DNY-i és az É-i jellemző, melynek átlagos sebessége 2,5 – 3 m/s. (Dövényi, 2010, old.: 222-223; 239) Az USDA télállóság zóna alapján a 6b kategóriába tartozik, ami azt jelenti, hogy -17,8 és -20,6 °C között is lehet télen a leghidegebb hőmérséklet. (LINK-03)

3.2.4. Növény- és állatvilág

A kistérség növényvilágát befolyásolja, hogy évszázadok óta mezőgazdaságilag művelt területek vannak túlnyomó többségben. Ennek következtében a lomboserdők szinte teljesen eltűntek, amik megmaradtak, nagyrészt ültetett akácok (*Robinia pseudoacacia*). A homoki erdőmaradványok részint a pusztai tölgyesekből maradtak fent, jellemzően gyöngyvirágos és gyertyános-kocsányos tölgyesek. A vizezebb élőhelyeken, a lápi jellegű mocsárréteken rendszerint sások, kisebb zsombékosok, kékperjés rétek, magaskórósok és elburjánzott nádasok a jellemzőek. Összességében a terület erdei jellemzően megegyeznek az alföld erdeivel. A mocsár- és láprétek fontos elemei: pompás

kosbor (*Orchis elegans*), réti angyalgyökér (*Angelica palustris*), fehér zászpa (*Veratrum album*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*). Homokgyepein a magyar kökörcsin (*Pulsatilla flavescens*) és a balti szegfű (*Dianthus arenarius subsp. borussicus*) kiemelendők. A területen még számos özönfaj is jelen van, mint például a zöld juhar (*Acer negundo*), a bálványfa (*Ailanthus altissima*), a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), a selyemkóró (*Asclepias syriaca*) és az amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*). (Dövényi, 2010, old.: 224; 240)

3.3. Meghatározó területek és értékek

3.3.1. Országos Ökológiai Hálózat és Natura2000 területek

Az Országos Ökológia Hálózat (OÖH) a Páneurópai Ökológiai Hálózat (PEEN) része, hiszen a PEEN az valamennyi ország ökológia hálózatának összesége. Az 1995-ös Szófia konferencián, a csatlakozó országok aláírták a Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégiát. 1999-ben a Genfi találkozón elfogadták a PEEN kialakításának feltételét, ennek következtében a résztvevő országok 2005-ig jelölhették ki a hálózat övezeteit. A hálózat célja, hogy a megmaradt védett és nem védett természetes és természetközeli területek ne szigetelődjenek el egymástól. Magyarországon a 2018. évi CXXXIX. törvény tartalmazza az Országos Ökológiai Hálózat övezetének meghatározását. Az ökológiai hálózatnak három övezete van: magterület, ökológiai folyosó és puffterület. Nyíregyháza területén mindhárom övezet megtalálható. (LINK-04) (2. ábra)

A Natura2000 az Európai Unió ökológiai hálózata, mely olyan területeket foglal magába, melyek közösségi jelentőséggel és természetvédelmi rendeltetéssel is bírnak. Ennek következtében a vadon élő állatok és növények védelmén keresztül teszi lehetővé a biológiai sokféleség megővését és a természetvédelmi helyzetük fenntartását, valamint helyreállítását. Két típusa van: a különleges madárvédelmi területek (SPA) és a különleges természetmegőrzési területek (SAC). Nyíregyházán különleges természetmegőrzési területek találhatóak. (LINK-05) (2. ábra)

3.3.2. Ex lege védett területek

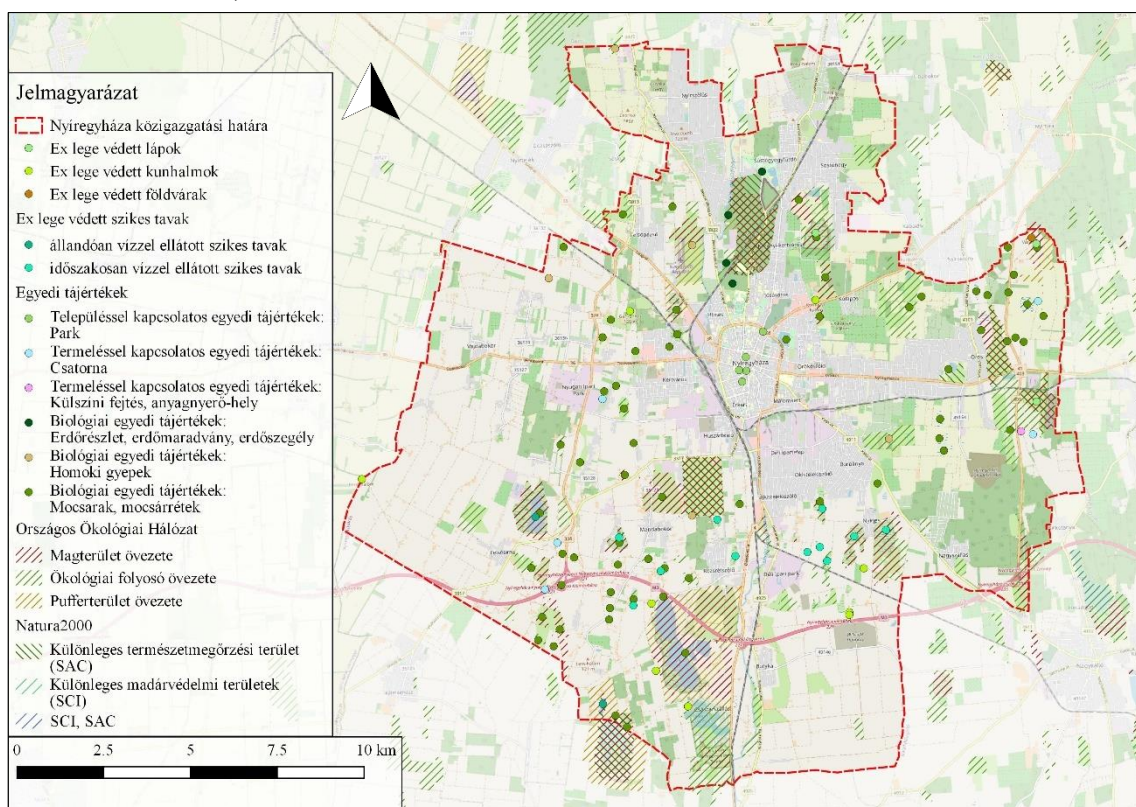
Ex lege (a törvény erejénél fogva) védett természeti területek: a lápok, a szikes tavak, a források, a víznyelők, a kunhalomok és a földvárak. (LINK-06) Nyíregyháza területén három védett láp található (orosi Vár-rét, Úrcsere-rét és az Igrice-mocsár), és tíz terület érintett a szikes tavak által (a felsősímai Hosszúhát-tó, a Nagy-Vadas-tó és az időszakosan vízzel ellátott kisebb területek, melyek a D-i bokortanyák, Borbánya és

Nyírjes környékén helyezkednek el). Továbbá egy földvár és kilenc darab kunhalom látható Nyíregyháza közigazgatási határán belül. (LINK-07) (2. ábra)

3.3.3. Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek a természetvédelemről szóló 1996. évi LIII. törvény írja le: „egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.” Az egyedi tájértékek lehetnek kultúrtörténeti értékek (településsel; közlekedéssel, szállítással; termeléssel kapcsolatos és egyéb emberi tevékenységhez, eseményhez kapcsolódó egyedi tájértékek), természeti egyedi tájértékek (földtudományi kilátóhely egyedi vagy jellegzetes látványképpel). (LINK-08)

Nyíregyháza közigazgatási határán belül településsel kapcsolatos egyedi tájérték 5 darab, termeléssel kapcsolatos egyedi tájérték 6 darab, biológiai egyedi tájérték pedig 75 darab található. (3. ábra)

3. ábra: Meghatározó területeket és értékeket bemutató térkép

Alapadat forrása: természetvédelem.hu, Hortobágyi NPI, Nyíregyháza megyei jogú város klímastratégiája a 2021-2050 közötti időszakra

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

3.4. Történeti áttekintés

3.4.1. Első írásos emléktől a hajdúváros rangig

Nyíregyházáról írásos emlék 1209-ről maradt fenn, melyben Nyírként említik. A település nevének másik felét arról kapta, hogy a XIII. században már templom is volt a településen, és az 1300-as években egyházas helyként definiálják. Az idő előrehaladtával a XV. századra már közel 400 lakosa volt a településnek, mely akkoriban népesnek számított. Azonban a török időkben a lakosság elmenekült, és az 1600-as évek első felében hajdúkat telepítettek be az egykori lakosok helyére, ennek köszönhetően hajdúváros rangot kapott. (Zoltán, 2019, old.: 24)

3.4.2. Az Erdélyhez tartozástól egészen a Mezővárosi cím megszerzéséig

A város rövid ideig Erdélyhez tartozott, 1606-tól 1620-ig. 1750-re a város népességszáma 500-ra növekedett. Azonban a nagyobb népességnövekedés a XVIII. század második felére tehető, hiszen gróf Károlyi Ferenc kedvezményeket ígért az ide letelepedőknek. A bokortanyák megalakulása is ekkora tehető, mert a szántóföldeknél engedték, hogy letelepedjenek, és ott adtak a letelepülő lakosoknak házhelyet. (LINK-09) Többségében szlovák származású evangélikusok telepedtek le, akik iskolákat is alapítottak (például a ma is működő Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium). A XIX. században a településre a felvirágzás jellemző a leginkább, hiszen megváltotta

4. ábra: Egykori pénzügyi palota
Készítette: Szalay Ditta Katalin
(Nyíregyháza, 2022)

magát a földesuraitól, és különleges királyi kiváltságot kapott a város, hogy Szabad és Privilegizált Nyíregyháza Közönség lehessen a város neve. (Bácskainé Pristyák, 2014, old.: 15-16) Mindemelllett a településen új városháza, kórház épült, és a Sóstó fürdő is elkezdett üzemelni, és számos új épület épült (pénzügyi palota, színház, táviroda, posta). (4. ábra) Ebben az időszakban elnyerte a Mezőváros címet is, majd a vasúthálózat is kiépítésre került Nyíregyházáig, ezek szintén hozzájárultak a város fejlődéséhez. (Kovácsné Tóth & Telekfiné Bódi, 2017., old.: 6)

3.4.3. A megyeszékhelységtől Nyíregyháza 100. évfordulójáig

1876-ban vált székhellyé az akkori Szabolcs vármegyében. Az 1800-as évek második felében vízrendezési tevékenységek is történtek, hiszen lecsapolták a mocsaras területeket, és szabályozták az Éralját. A XIX. század végén kialakítottak egy közparkot a Bessenyei és a Benczúr tér területén. A XX. században beépítették a korábban szabályozott és lecsapolt területeket. A Trianoni békediktátum több szemszögből is befolyásolta a város sorsát, hiszen az országhatár közel került a településhez, ezáltal a menekültek száma is megnövekedett. A közparkok és középületek állapota rohamos romlásnak indult. A lakosok megnövekedett száma miatt a városban számos területen kislakásokat építettek. Azonban a városnak egy kis fellendülést hozott az örökváltság 100. évfordulója, hiszen ekkor újabb templomok, iskolák épültek. (Kovácsné Tóth & Telekfiné Bódi, 2017., old.: 7-8)

3.4.4. A lakosságcserétől napjainkig

Nyíregyháza számára a lakosságcsere egyezmény következményeként több száz család települt át Felvidékre, és több száz család települt Nyíregyházára. A városhoz számos területet csatoltak (Sóstóhegy, Oros, Borbánya), miután megalakult Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. A '70-es évektől számos lakótelepet hoztak létre a régi szőlőskertek területén. A város arculata ettől fogva kezdett jelentősen megváltozni, hiszen a belváros egyszintes házai helyett városias, többszintes házakat építettek, megjelentek felgyorsultak a lakásépítések Nyíregyháza belső területén, a külső területeken családi házas beépítések lettek jellemzőbbek, de ezek jóval lassabb ütemben haladtak. Ebben az időszakban Nyíregyháza városának arculata gyökeresen megváltozott, hiszen korábban templomtornyok jelezték a városközpontot, ekkora már nincs semmi, ami ezt jelezné, hiszen többfajta épületegyüttes áll egymás mellett, melyek magasságukban is eltérnek egymástól. (Kovácsné Tóth & Telekfiné Bódi, 2017., old.: 8)

Nyíregyháza lakossága a 2022-es adatok szerint 118 211 fő volt. (LINK-10) Jelenleg a vármegyeszékhelyen több óvoda, általános iskola, gimnázium és egy egyetem is működik. A városban színház is üzemel, és egyéb kulturális kikapcsolódásra is van lehetőség.

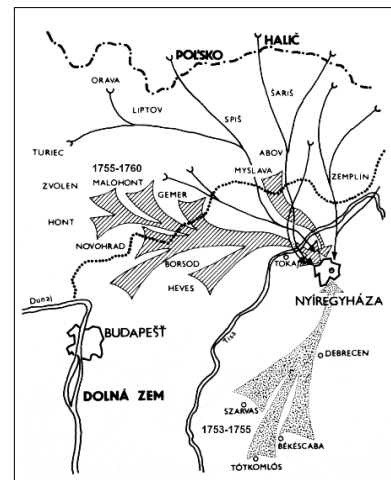
4. NYÍREGYHÁZI BOKORTANYÁK BEMUTATÁSA

4.1. Bokortanyák története

4.1.1. Keletkezésüktől a végső letelepedésig

Keletkezésük a XVIII. századra tehető, amikor gróf Károlyi Ferenc volt a birtok tulajdonosa. A területet akarta benépesíteni, de nem a nyíregyházi jobbágyokkal, így engedélyt kapott, hogy benépesítse. A benépesítés során a felvidéki Petrikovics János segített neki a telepesek toborzásában. (Márkus, 1943, old.: 13-14)

A toborzásra először Szarvason, majd Tótkomlóson és Békéscsabán került sor, ahonnan a fölös számú gazdákat - akiknek nem jutott terület - hívták Károlyi birtokára. Az első telepesek 1753-ban érkeztek meg, azonban az új lakosok nagy része, több mint 300 család, 1754 tavaszán költözött a területre. Ezt követően a gróf megbízta Petrikovics Jánost, hogy toborzását folytassa a Felvidéken. Ennek köszönhetően a felvidéki tót jobbágyok telepedtek le (5. ábra), akik az otthon maradt családtagjaikat is hívták, így a csoportosan álló szállásföldeket azok a családok kapták, akik rokoni vagy

5. ábra: Nyíregyházára települők korábbi lakhelye

Alapadat forrás: Mesélő Nyíregyháza

szoros viszonyban álltak. Ezen felül különböző idénymunkások is letelepedtek. (Márkus, 1943, old.: 14-15)

A kialakulásuk során megfigyelhető, hogy kezdetben szállások voltak, melyek állhattak egyesével vagy csoportban. Ezek a szállások, mint ahogy nevében is benne van, szállásként funkcionáltak, nem pedig állandó lakhelyként. Hiszen ezeken a területeken kezdetben állattenyésztés, majd később földművelés folyt, azonban az egyre nagyobb gazdálkodás következtében kénytelenek voltak odaköltözni. Ennek következtében 1831-ben rendeletet hoztak létre, hogy a külterületen lakók költözzenek vissza a városba. (Papp, 2013, old.: 7.) A nevüket az ott gazdálkodó, ott lakó családokról kapták, így a névváltoztatás gyakori volt. (LINK-11) Az akkori szállások nevének magyarosításáról az 1890. évi közgyűlésen döntöttek, ennek köszönhetően az egykori családnevek helyett újakat kaptak, így például a Liskány szállásból lett a Rókabokor elnevezés. (Papp, 2013, old.: 8.)

A XIX. század első felére a gazdálkodók végleg kiköltöztek a városból a szállásföldekre. Ennek köszönhetően jött létre a ma is ismert bokortanyák nagy része. Az ezeken a területeken folytatott gazdálkodás hozzásegített, hogy az örökváltság létrejöjjön, majd Nyíregyháza külön királyi kiváltságához jusson. (Bácskainé Pristyák, 2014, old.: 16)

A bokortanyák területe egyre népesebbé vált, és hasonló településhálózat jött létre, mint az aprófalvak esetében. Az egyre nagyobb tanyabokrokban már iskolákat is létesítettek, amelyek hozzájárultak a vidéki élet minőségének javításához. A leginkább virágzó időszakot a dualizmus kora jelentette. A lakosság ekkor még a szlovák (tót) nyelvét és hagyományait is élő módon őrizte. Ennek köszönhetően a tanyasi életstílus, a szokások és a kultúra egyedülállóvá és különlegessé vált a térségben. (LINK-11)

4.1.2. A II. világháborútól napjainkig

A lakosságcsere egyezmény a bokortanyák lakosságát is érintette. Az egyezmény Magyarország és Csehszlovákia között kötött szerződés, mely szerint annyi magyar állampolgárt telepítettek Magyarországra, ahány magyar állampolgár vallotta magát szlováknak, és kérte, hogy Csehszlovákiába telepítsék. (LINK-12) Így a korábban ide érkező szlovák/tót lakosok helyére Csehszlovákiában élő magyarok telepedtek. (Bácskainé Pristyák, 2014, old.: 21)

Az 1950-es évektől számos bokortanyát összevontak, így hoztak létre újabb közigazgatási egységeket, ilyen például Nagycserkesz, mely 18 bokortanya összevonásából jött létre. Az infrastruktúra hiányában az 1970-80-as években a bokortanyákról elköltöztek, így újra jellemzővé vált, hogy a városban laktak, de a házukat megtartották, és kertgazdálkodást folytattak. Azonban a bokortanyák elnéptelenedése, öregedése vált jellemzővé. Az 1980-as évek után számos bokortanyát belterületté soroltak, így azok átalakultak kertvárosias területekké. (Bácskainé Pristyák, 2014, old.: 23-24)

A rendszerváltás előtti időszak a területeken folytatott hagyományos gazdálkodást is megváltoztatta. Hiszen számos termelészövetkezet alakult a térségben, a nagyüzemi mezőgazdasági termelés jellegzetessé vált. A bokortanyák és tanyák sorsát meghatározta az új utak építése és a várossal való összekapcsoltság is. (LINK-11) A századfordulótól kezdve visszaszorult a mezőgazdasági munkát végzők száma, hiszen akkora már a lakosságnak kevesebb, mint 50%-a élt mezőgazdaságból, ez a szám az 1960-as évekre 20%-ra csökkent, mely köszönhető a város fejlődésének. (dr. Beluszky, 1968, old.: 201)

Napjainkban a bokortanyák többsége lakott, így szerkezetük fennmaradt, de az egykori életforma egyre kevésbé jellemző. Egyes bokortanyák mára teljesen a város részévé váltak, vagy alvóváros funkciót töltenek be. Azonban 2023-ban kiemelkedő nemzeti értékkel nyilvánították a nyíregyházi bokortanyákat. (LINK-13) Ennek következtében a bokortanyák bekerültek a Magyar Értéktárba, megyei és települési szinten, kulturális örökség kategóriában. (LINK-14)

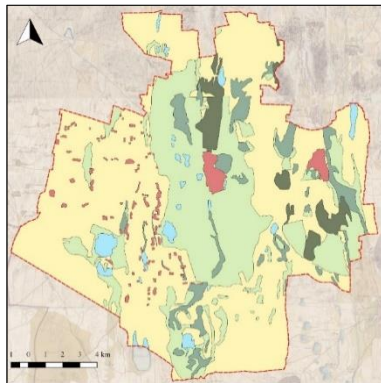
4.2. Történeti térképek vizsgálata

Az I. Katonai felmérés (1784) adatai alapján készített ábrán megfigyelhető, hogy a területi elrendezés jelentős eltéréseket mutat a jelenkori Nyíregyháza közigazgatási határán belül. A beépített területek főként központi és keleti irányban koncentráálódtak, miközben nyugat felé szántóföldeken, szórványosan elhelyezkedő kisebb szállásföldek találhatók. Nyíregyháza központi területét ebben az időszakban főként gyepes és mocsaras területek vették körül. A területhasznosítás tekintetében a gyepes és szántóföldek domináltak, majd ezt követték a vizenyős és mocsaras területek. A területen több vízfelület is megfigyelhető volt, míg az erdőterületek aránya viszonylag alacsony volt. (6. ábra)

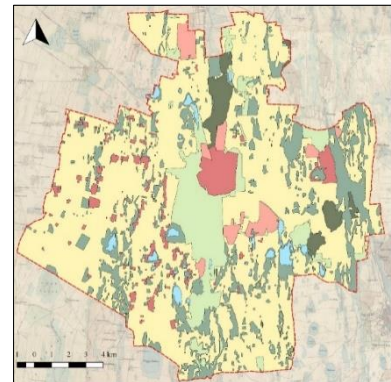
Az 1858-as II. Katonai felmérés alapján kimutatható, hogy a területek hasznosításában számos változás történt. A beépített területek, valamint a vizenyős, mocsaras és erdős területek kiterjedése növekedett. A nyugati irányban elterülő szállásföldek - amelyek ma bokortanyákként ismertek - száma szignifikánsan megnövekedett. Mindezek mellett megjelent a gyümölcstermesztést szolgáló területhasznosítás, melyeken kisebb beépítések is jellemzőek. Ugyanakkor a vízfelszínek továbbra is jelentős számban jelen vannak. Azonban a korábbi gyepes területek mérete csökkent, mivel ezek a területek vagy vizenyőssé váltak, szántófölddé alakultak, vagy pedig gyümölcsösök létesültek rajtuk. A szántós területek dominanciája továbbra is jól látható. (7. ábra)

A III. Katonai felmérés (1884) adatai alapján jól látható, hogy a beépített területek további növekedést mutatnak. A gyepes és vizenyős területeken további átalakulások figyelhetők meg. A vizenyős területek száma markánsan csökkent, amelyek részben átalakultak gyepes területekké, részben pedig szántóföldekké. Az erdős területeken jelentős változások nem tapasztalhatók. A szántóföldek továbbra is dominálnak a területhasználatban. Ekkorra már minden égtáj felé megjelentek a beépített területek, akár kisebb bokortanyák, tanyák formájában. (8. ábra)

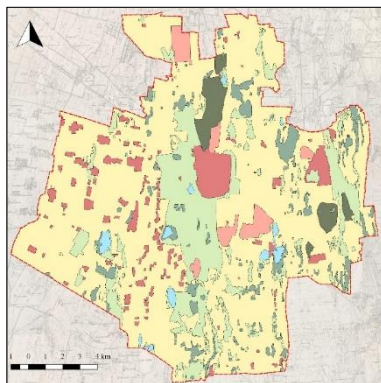
A IV. Katonai felmérés (1941) alapján észlelhető, hogy a gyepes és vizenyős területek méretének csökkenése jelentős volt. Az erdős területek és a beépített területek terjedése tovább növekedett. Az egykori gyümölcsös területek városrészekké alakultak át, és további tanyabokor, tanyák jelentek meg. A vízfelületek további csökkenést mutattak, miközben északi és keleti irányban homokos területek jöttek létre. (9. ábra)

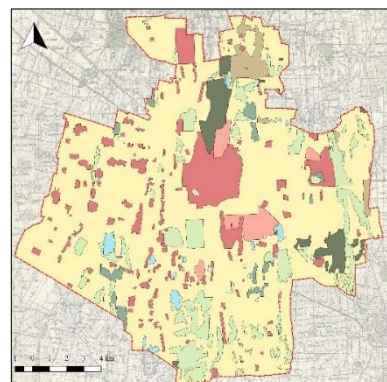
6. ábra: I. Katonai felmérés (1748)
Alapadatforrás: arcanum.com
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

7. ábra: II. Katonai felmérés (1858)
Alapadatforrás: arcanum.com
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

8. ábra: III. Katonai felmérés (1884)
Alapadatforrás: arcanum.com
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

9. ábra: IV. Katonai felmérés (1941)
Alapadatforrása: arcanum.com
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

4.3. Nyíregyháza belüli elhelyezkedésük

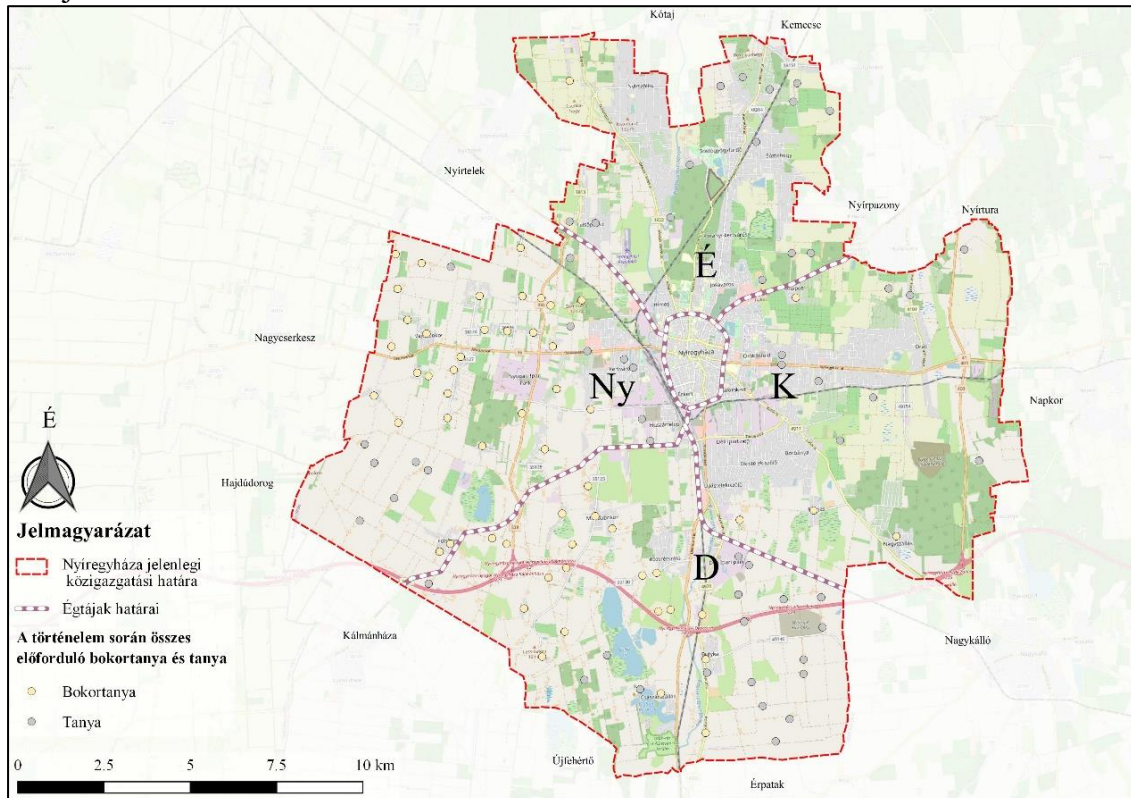
Nyíregyháza közigazgatási határán belül mind a négy égtáj felé megfigyelhetők a bokortanyák és a tanyák. Azonban keletkezésük idejét és fennmaradásukat befolyásolta elhelyezkedésük. (10. ábra)

Ny-i irányban található a legtöbb bokortanya, és köztük elszórtan tanyák. Koncentrálódásuk köszönhető annak, hogy ebben az irányban keletkeztek az első tanyabokrok a XVIII. században. Jellemzően mezőgazdasági területek vették és veszik körül, hiszen történelmük során kulcsszerepet játszott a közelségük.

ÉNy-i és ÉK-i irányban későbbre tehető a tanyák és bokortanyák megjelenése. Hiszen ezeken a területeken mocsarak, lápok voltak, így a mezőgazdasági termelésre,

gazdálkodásra sem volt lehetőség. Ennek következtében csak a XX. században, a lecsapolások után alakultak meg. K-i irányban hasonló tendenciák figyelhetőek meg, azonban ezeken a területeken nem voltak mocsaras, lápos területek.

D-i irányban szintén több tanya volt és van, mint bokortanya. Néhányuk már a XVIII. században létrejött, azonban nagy számban a lecsapolások után keletkeztek. Az É-i, a K-i és a D-i területeken jellemzően a tanyák jelenléte a domináns, úgy a jelenben, mint a múltjukat tekintve.

10. ábra: Bokortanyák elhelyezkedése

Alapadatforrás: OSM Standard

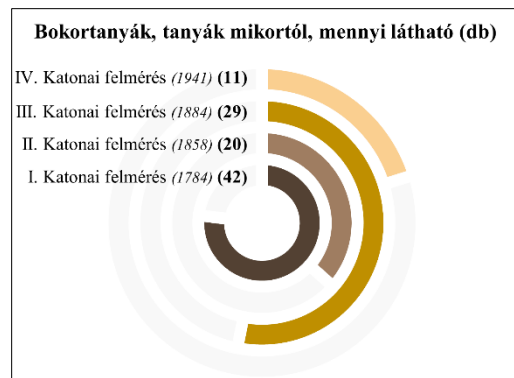
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELEÉSÜK

5.1. Csoportosításuk

5.1.1. Csoportosítás elővizsgálata

A bokortanyák csoportosítása során az alábbi lépéseket követtem: kezdetben előzetes történeti térképeket használtam fel a bokortanyák és tanyák fejlődésének elemzéséhez. Ezeket az információkat rögzítettem Excel táblázatban annak érdekében, hogy dokumentáljam az időbeli változásokat és azok időpontját, amikor ezek a települések

1. diagram: Bokortanyák, tanyák mikortól mennyi látható (db)

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

először jelentek meg ezen térképeken. A diagramon jól látható, hogy a bokortanyák, tanyák nagyrésze az I. Katonai felméréstől láthatóak. A következő nagyobb megjelenés a II., illetve a III. Katonai felmérés közé tehető, hiszen az utóbbin már láthatóak. (1. diagram)

A történeti adatok elemzése után áttértem a jelenkori térképekhez, hogy azonosítsam, mely bokortanyák és tanyák maradtak fenn a mai napig. Ezen kívül azoknál, amelyek már nem léteznek, alaposan megvizsgáltam a megszűnésüknek az okát, és ezeket az információkat is rögzítettem. (1. Melléklet)

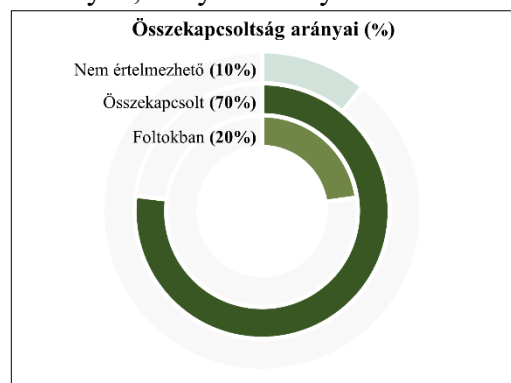
A jelenleg még fennálló és a megszűnt bokortanyák és tanyák esetében részletesen elemeztem a jelenlegi zöldinfrastruktúra elemek jelenlétét és összekapcsoltságát. A zöldinfrastruktúra elemeknél rögzítettem, hogy milyen elemek találhatóak, például mezővédő erdősávok, településszegély (11. ábra), útmenti fasorok, gyepes területek.

11. ábra: Településszegély a bokortanyák határán
Készítette: Szalay Ditta Katalin
(Rókabokor, 2023)

Az összekapcsoltság során a más, meglévő nagyobb zöldinfrastruktúra elemekhez való kapcsolódásukat vizsgáltam. Háromféle eredményt kaptam, melyek szerint vannak olyan bokortanyák és tanyák, melyek környezetében összekapcsoltak vagy foltokban találhatóak zöldinfrastruktúra elemek, és van, ahol nem találhatóak, hiszen városrészek lettek.

Az összekapcsolt kategóriába azokat soroltam, melyeknek elemei nagyobb zöldinfrastruktúra elemekhez (erdőkhöz, gyepes felületekhez) kapcsolódnak. A foltokban nevű kategóriába azokat soroltam, ahol a bokortanyák, tanyák környezetében lévő zöldinfrastruktúra elemek nem mindenhol kapcsolódnak más, meglévő nagyobb zöldinfrastruktúra elemhez. Ennek következtében a bokortanyák és tanyák környezetében 70%-ban összekapcsoltak, 20%-ban foltokban találhatóak a zöldinfrastruktúra elemek és a maradék 10%-ban nem lehet értelmezni. (2. diagram)

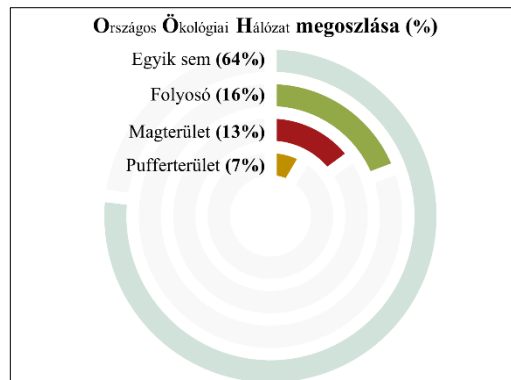
2. diagram: Összekapcsoltság arányai (%)
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

Térkép és terepibejárások segítségével megvizsgáltam, hogy a mezőgazdasági termelés (12. ábra) mekkora parcella méreteken folyik (kisparcellás, kis és nagyparcellás vagy nagyparcellás), valamint azok változatosságát is. (1. Melléklet)

12. ábra: Mezőgazdasági területek
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rókabokor, 2023)

Mindezek mellett megvizsgáltam, hogy ezek a területek részei-e az Országos Ökológiai Hálózatnak, és ha igen, akkor minek a részei. A bokortanyák környezetében több mint 60%-ban nem található semmilyen OÖH elem. Azonban a legtöbbet előforduló elem az az ökológiai folyosó, melyet a magterületek követnek, majd legutoljára a pufferterületek figyelhetők meg. (3. diagramm)

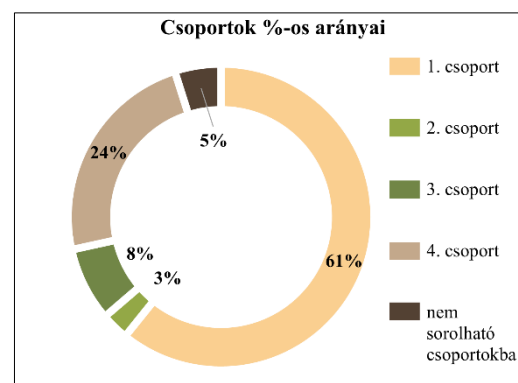

3. diagram: OÖH megoszlása (%)
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

Legutolsó sorban megnéztem, hogy bármilyen beépített terület található-e rajtuk, ha igen, azok beépítési típusát is dokumentáltam. (1. Melléklet)

5.1.2. Csoportosítás

A vizsgálat során feltűnt, hogy a vizsgálati szempontok szerint négy nagyobb csoportot tudok elkülöníteni. A négy különböző csoportot az alapján választottam el egymástól, hogy hogyan alakultak az évek során, például ugyanazok maradtak-e, mint amik voltak, vagy valamilyen változás jellemzi ezeket. Öt darab tanyát nem soroltam sehová, hiszen teljesen megszűntek, és területükön gazdálkodási (erdő- és mezőgazdálkodás) területek lettek. (1. Melléklet) Az általam azonosított 102 bokortanya és tanya 61%-a az első csoportba sorolható, így ebben a csoportban található a legtöbb, ezt követi a negyedik csoport, amiben a 24%-uk található. (4. diagram)

4. diagram: Csoportok százalékos arányai
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

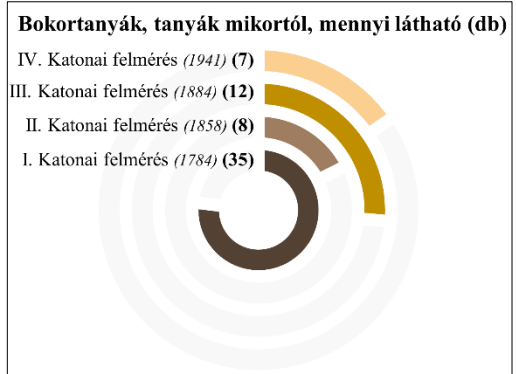
Első csoport:

Az első csoportba az olyan bokortanyák, tanyák tartoznak, melyek funkciója, szerkezete és többnyire az egykori arculata is fennmaradt. (13. ábra) Nagyrészen az egykori szállásföldek, melyek az I. Katonai felméréstől láthatóak, alkotják ezt a csoportot. Azonban ezek mellett a később alakult tanyák és bokortanyák is megfigyelhetők, azzal a kritériummal, hogy jelentősebb átalakulás nem történt, azaz a tanyák azok tanyák, a bokortanyák azok bokortanyák maradtak. Ez a csoport a legnagyobb, hiszen ide 63 darab elem sorolható. (1. Melléklet)

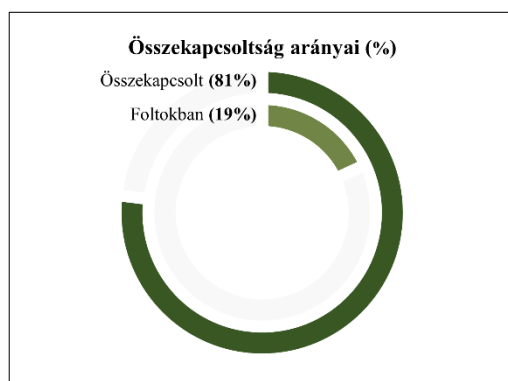
13. ábra: Egykori tanyaépület a Rókabokor területén
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rókabokor, 2023)

Az első csoportban található bokortanyák túlnyomó többségben az I. Katonai felmérésen láthatóak már (35 db). A következő nagyobb számban megjelenő bokortanyák a II. és III. Katonai felmérés közé tehetőek, mert a III. felmérésen már 12 darab újabb bokortanya látható. Ezt követően a II., illetve IV. Katonai felmérésen közel azonos számban figyelhetőek meg újabbak. (5. diagram)

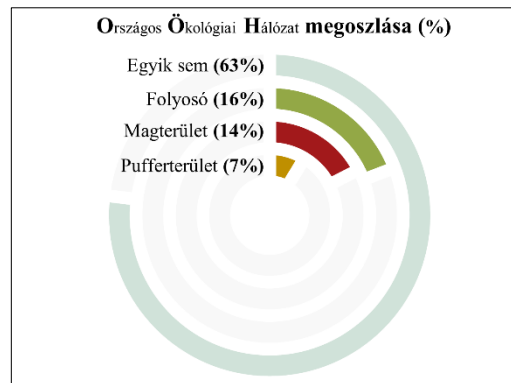
5. diagram: 1.csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db)
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

A zöldinfrastruktúra elemek, a csoportban található bokortanyák környezetében 81%-ban összekapcsoltak, míg 19%-ban foltokban. (6. diagram) Ez eltér a 2. diagramon található adattól, hiszen ebben a csoportban nincsenek olyan bokortanyák, melyek környezetében ne lenne értelmezhető zöldinfrastruktúra elem. Így kijelenthető, hogy ebben a csoportban olyan bokortanyák vannak, melyek környezetében a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltsága magasabb az átlagnál.

6. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) az 1. csoportban
Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

A csoportba tartozó bokortanyák többségének területén nem található semmilyen Országos Ökológiai Hálózat rész (63%). Az ökológiai folyosó övezete a bokortanyák, tanyák környezetének 16%-ában található, ezt követi a magterület, mely 14%-ban fordul elő. (7. diagram) A puffertérület azonban 7%-ban látható. Ez az eredmény nem sokban tér el az összes bokortanyáétól, mely a 3. diagramon látható.

7. diagram: OÖH megoszlása (%), az 1. csoportban

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

Második csoport:

A második csoportban összesen három darab bokortanya található. Ezek kezdetben tanyák voltak, majd átalakultak bokortanyákká. Mindhárom bokortanya esetében a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltak, és semmilyen Ökológiai Hálózat elem nem található a környezetükben.

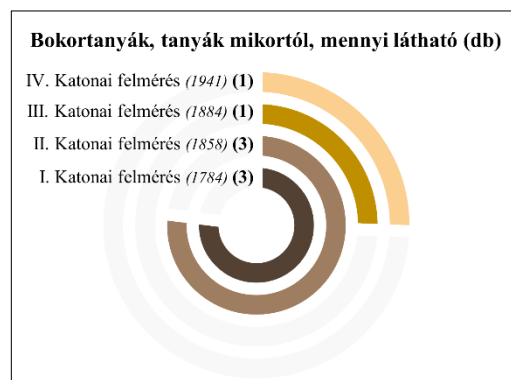
Harmadik csoport:

A harmadik csoportba nyolc darab bokortanya és tanya sorolható. Erre a csoportra a legjellemzőbb, hogy az egykori szállásföldekből bokortanyák, tanyák lettek, melyek később városrészekhez kapcsolódtak, vagy megmaradtak tanyaként. (1. Melléklet) Azonban egykori szerkezetük, határuk ma is fellelhető. (14. ábra)

14. ábra: Fennmaradt egykori településszegély
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rozsréti-kaszáló 2023)

A nyolc bokortanyából három volt látható az I. Katonai felmérésen, három a II.-on, és további egy-egy újabb megjelenése figyelhető meg a további két katonai felmérésen. (8. diagram) Ennek következtében ez a csoport eltér az általános jellemzéstől, hiszen itt nem a III. Katonai felmérésre tehető a második legnagyobb számban való megjelenés.

8. diagram: 3. csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db)

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

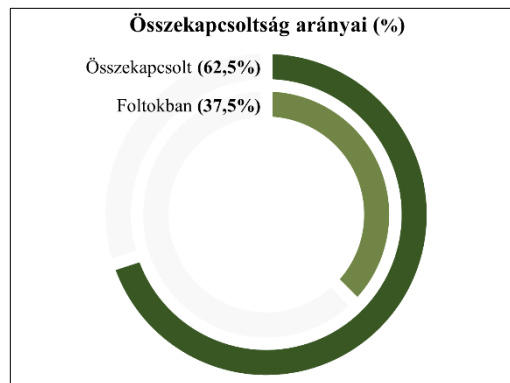
A zöldinfrastruktúra elemek 62,5%-ban összekapcsoltak, 38%-ban pedig csak foltokban vannak jelen a csoportban megtalálható bokortanyák környezetében. Így kijelenthető, hogy a csoport bokortanyáinak környezetében jelentős mértékben összekapcsoltak a zöldinfrastruktúra elemek. (9. diagram)

A csoportban található bokortanyák környezetében az Országos Ökológiai Hálózat részeiből a magterület 20%-ban, a pufferterület 20%-ban, míg az ökológiai folyosó övezete 10%-ban jellemző. Azonban ebben a csoportban a legjellemzőbb (50%), hogy nincsen a bokortanyák környezetében semmilyen OÖH elem. (10. diagram) Ez az arány eltér az az összes bokortanya átlagához képest. (3. diagram)

Negyedik csoport:

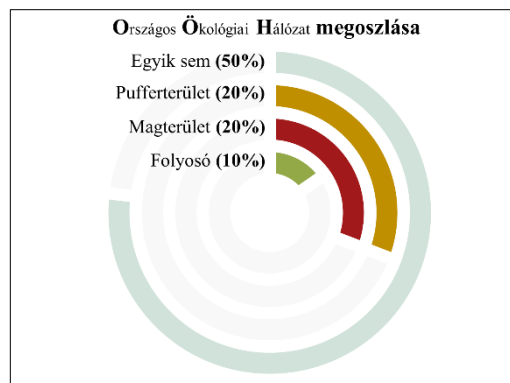
A negyedik csoportban olyan tanyák, bokortanyák találhatók, melyek idővel a város részei vagy városrészek lettek. Így arcukat és egykori szerkezetük nem maradt fenn. (15. ábra) Ide 24 darab tanyát tudtam besorolni. (1. Melléklet)

Az itt található bokortanyák és tanyák közül a II. Katonai felmérés és a III. Katonai felmérés között alakult meg a legtöbb, hiszen a III. Katonai felmérésen 15 darab új elem látható. A II. Katonai felmérésen a második legtöbb új elem látható (6 darab). Azonban az eddigiektől eltérő módon az I. Katonai felmérésen látható a legkevesebb. (11. diagram)

9. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) a 3. csoportban

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

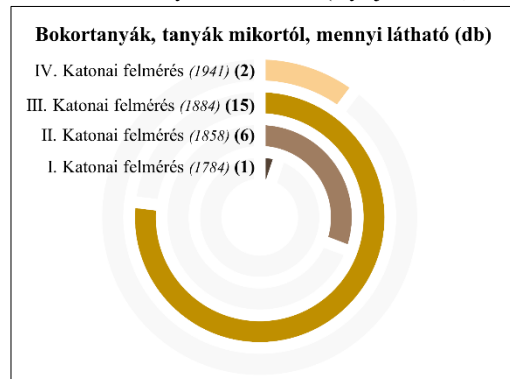
10. diagram: OÖH megoszlása (%) a 3. csoportban

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

15. ábra: Városrészé vált Nyírjestanya utcája

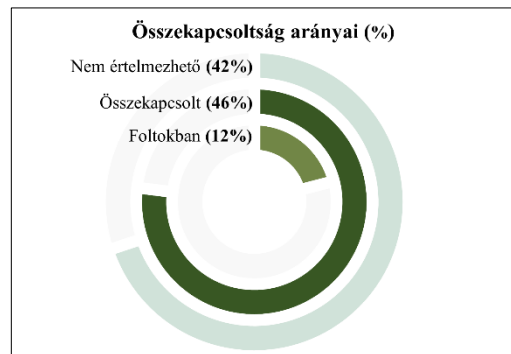
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Nyírjes, 2023)

11. diagram: 4. csoportban mikortól, mennyi bokortanya, tanya látható (db)

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

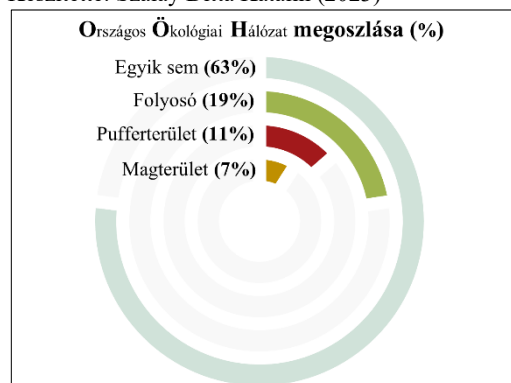
A csoportban található bokortanyák környezetében a zöldinfrastruktúra elemek 46%-ban összekapcsoltak, és szintén 42%-ban nincsen értelmezhető elem, ez a kettő teszi ki a csoport nagy részét. 12%-ban foltokban található a bokortanyák környezetében zöldinfrastruktúra elem. (12. diagram)

12. diagram: Összekapcsoltság arányai (%) a 4. csoportban

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

Az OÖH elemeinek megoszlása a csoportban található bokortanyák esetében hasonló, mint az általános jellemzés során. Ez azt jelenti, hogy legtöbb esetben (63%) itt sem található semmilyen része az OÖH-nak. A hálózat részeiből viszont az ökológiai folyosó övezetének megléte a legjellemzőbb, mely 19%-ban figyelhető meg, ezt követi a pufferterületek (11%), majd a magterület, ami 7%-ban van jelen. (13. diagram)

13. diagram: Országos Ökológiai Hálózat megoszlása (%) a 4. csoportban

Készítette: Szalay Ditta Katalin (2023)

5.2. Bokortanyák kiválasztása és bemutatása

Csoportosításuk után fontos volt számomra, hogy mindegyik csoportból úgy válasszak ki egyet-egyét, hogy különböző fejlődés jellemezze azokat. Így az első csoportból a Ny-i irányba elhelyezkedő Rókabokrot választottam, mely megtartotta egykori formáját, és helyi védettség alatt is áll. (LINK-15) A második csoportból Csernyikbokrot választottam, mely tanya volt, majd átalakult bokortanyává, és most már lassan a város részévé válik, és Nyíregyháza É-i felén helyezkedik el. A harmadik csoportból Rozsrétkokrot választottam, mely D-i irányba helyezkedik el, és már a megjelenésekor is majdnem egy volt a Rozsrétszőlő városrészsel, de ma is fellelhető egykori településszegélye és szerkezete is fennmaradt. A negyedik csoportból a K-i irányban elhelyezkedő Nyírjest választottam, mely először tanya volt, majd egy különálló városrész lett és mára az egykori szerkezete teljesen megszűnt.

5.2.1. Rókabokor (1. csoport)

Rókabokor már az *I. Katonai felmérésen (1784)* is látható, Lomian szállás néven. Ebből lehet következtetni, hogy az első ide érkező leteleplők idejében alakult meg, és egészen mostanáig fennmaradt. A bokortanya nevének „magyarosodása” nyomon követhető a térképek segítségével, hiszen a *II. Katonai felmérésen (1858)* és a *III. Katonai felmérésen (1884)* Liskány szállás volt a neve, majd a *IV. Katonai felméréstől (1941)* lett a neve Rókabokor, mely azóta változatlan. Azonban a legelső írásos emlékből Nowotne Salasseként említik, azaz Új szállásként. (Papp, 2013, old.: 5)

Rókabokor az a bokortanya, melyet leginkább ismernek. Ez köszönhető annak is, hogy egykori jellegzetes építése és körülhatároltsága fennmaradt. Ennek következményeképpen helyi védettséget élvez Rókabokor egész településszerkezete. Ilyen még Sulyánbokor is. (LINK-15)

Név	I. Katonai felmérés	II. Katonai felmérés	III. Katonai felmérés	IV. Katonai felmérés	Jelenlegi
Rókabokor	Lomian szállás	Liskány szállás	Liskány bokor	Rókabokor	Rókabokor
Megszűnésük oka	Ökológiai hálózat	Mezőgazdasági termelés	Zöldinfrastruktúra elemek	Összekapcsoltság	Típusok
nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan, falusias beépítés

(Részlet az 1. számú mellékletből: Rókabokor vizsgálata)

III. Katonai felmérés (1884) vizsgálata:

Az *1884-es Katonai felmérés* alapján jól látható, hogy szántós területek veszik körül, külterületen. A bokortanya határát erdőszegéllyel jelölték, és ennek köszönhetően egy zárt egységet mutat. A környezetében található bokortanyák jól elhatárolódnak egymástól, és azoknál is megfigyelhető, hogy a településszegélyek tulajdonképpen határfunkciót töltenek be, és ennek következtében nem kapcsolódnak egymással. A területen megfigyelhető gyümölcsösök és kertgazdálkodás is, melyek csak a beépített területek mentén találhatóak. Kisebb foltokban gyepes és vizenyős területek is jellemzőek, azonban a szántóterületek dominanciája markáns. (1/A Térkép)

IV. Katonai felmérés (1941) vizsgálata:

A *IV. Katonai felmérés (1941)* vizsgálati térképen jól látható, hogy az egykor zárt településszegély felbomlott, ennek következtében az egykori határt képező zöldinfrastruktúra elemek nem összekapcsoltak. Azonban a területen újabb mezővédő erdősávok és településszegélyek jelentek meg, melyek helyenként összekapcsoltabbakká

kezdték válni. A beépített területek mértéke jelentősen növekedett, míg a gyepes és vizenyősöké csökkent. Újabb gyümölcsstermesztést szolgáló területek jelentek meg, azonban ezek már nem csak a lakott területeknél, településszegéllyel körbe kerítve, hanem egykori szántós területeken is. Összeségében a szántós területek dominanciája továbbra is jellemző. (1/B Térkép)

1975-ös topográfiai térkép vizsgálata:

Az 1975-ös topográfiai térkép alapján készült vizsgálatom során megfigyeltem, hogy a beépített területek továbbra is a központi tér felé koncentrálnak, és mögöttük helyezkednek el a telkek, melyeken kertgazdálkodás és gyümölcsstermesztés folyt. A zöldinfrastruktúra elemek részben összekapcsoltak, így például a Rókabokor területét határoló településszegély nem teljesen zárt. A mezőgazdasági termelés nagyparcellás területeken folyt, melyek között vizenyős és gyepes felületek is láthatóak. A bokortanya 1 km-es környezetében található még erdőgazdálkodási terület is. Összeségében a területen domináns elemet képez a mezőgazdasági terület, az erdős területek és a gyümölcsösök. Ezek mellett megfigyelhetők vizenyős, gyepes és külön legelésre szánt gyepes területek is. A beépített területekhez gyakran kapcsolódik kertgazdálkodásra szánt telkek. (1/C térkép)

2002-es légifelvétel vizsgálata:

A 2002-es légifelvétel alapján készített vizsgálatomon szemmel láthatóan csökkentek a gyümölcsös területek az 1975-ös topográfiai térkép alapján készült vizsgálatához képest. A kertgazdálkodás és az erdős területek nagy mértékben növekedtek. Egyes zöldinfrastruktúra elemek is tovább növekedtek, ilyen például a mezővédő erdősávok és a településszegély, azonban a gyepes felületek csökkenése figyelhető meg. (1/D Térkép)

2022-es térkép vizsgálata:

Az általam vizsgált szempontok alapján Rókabokor területén és környezetében nem található Országos Ökológia Hálózat rész és Natura2000-es terület sem, azonban a zöldinfrastruktúra elemek a 2022-es Google Earth felvételen és a terepbejárások alapján összekapcsoltak, melyeknek elemei a településszegély, a mezővédő erdősávok, a telepített erdők és a mezőgazdasági területek. A mezőgazdasági művelés kisebb-nagyobb parcellákon folyik. A mezővédő erdősávok spontán kialakulásúnak mondhatóak, melyek hármasszínezetűek. A beépítettség az egykori, csoportosan elhelyezkedő házak jellemzőek, melyek a terület közepére koncentrálnak, és kiszélesedő telekkel

rendelkeznek. A területen jelen van a kertgazdálkodás a mai napig, és a gyümölcsstermesztés is jellemző a mezőgazdálkodás mellett. (1/E Térkép)

Összeségében elmondható, hogy a Rókabokor egykori szerkezete, funkciója (16. ábra) és arculata fennmaradt. A bokortanya közepében egy központi tér található, melyet az egyes tanyák vesznek körbe. (17. ábra) A bokortanya egyik különlegessége, hogy a házak mögött helyezkednek a kertgazdálkodási és gyümölcsstermesztési területek, ezeket öleli körül a településszegély, melyek között gyakran utak találhatóak. (18. ábra) A településszegély a kertgazdálkodási és gyümölcsstermesztési területek választja el a mezőgazdasági területektől, valamint a bokortanya határáként is funkcionál.

16. ábra: Gyümölcsösök és kertgazdálkodási területek
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rókabokor, 2023)

17. ábra: Központi tér a Rókabokornál
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rókabokor, 2023)

18. ábra: Rókabokor településszegélye
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rókabokor, 2023)

5.2.2. Csernyikbokor (2. csoport)

Csernyikbokor a *III. Katonai felméréstől (1884)* látható a térképeken, akkor Tóth Lajos tanya néven, és egy kicsit máshol helyezkedett el, mint ahol ma található a bokortanya. Azonban a *IV. Katonai felmérésen (1941)* az egykori Tóth Lajos tanya helyén Csernik tanya látható, így következtetésem szerint a XIX. századi tanyából alakult át az idők során különálló bokortanyává. Ez azért fontos, mert szerkezete ennek köszönhetően nem olyan tradicionális, mint a fentebb bemutatott Rókabokornak.

A bokortanya környezetében található egyedi tájérték (gyepes terület) és az Országos Ökológiai Hálózat része is (ökológiai folyosó övezet).

Név	I. Katonai felmérés	II. Katonai felmérés	III. Katonai felmérés	IV. Katonai felmérés	Jelenlegi
Csernyikbokor			Tóth Lajos tanya	Csernik tanya	Csernyikbokor
Megszűnésük oka	Ökológiai hálózat	Mezőgazdasági termelés	Zöldinfrastruktúra elemek	Összekapcsoltság	Típusok
nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, úti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés

(Részlet az 1. számú mellékletből: Csernyikbokor vizsgálata)

III. Katonai felmérés (1884) vizsgálata:

A *III. Katonai felmérés (1884)* alapján készített vizsgálat során látható, hogy a bokortanya helyén ekkor még szántós területek voltak, azonban tőle északra látható beépített terület (Tóth Lajos tanya), melyet hasonló tulajdonságok jellemeznek, mint a bokortanyákat; szántós területeken található, településszegéllyel körülhatárolt. A vizsgált területen továbbá megfigyelhetők mezővédő erdősávok, gyepes és vizenyős felületek is, melyek helyenként összekapcsoltak. Láthatóak még gyümölcsös területek is, melyeken kis beépítés jellemző. Összeségében a szántós területek dominanciája itt is megfigyelhető. (2/A Térkép)

IV. Katonai felmérés (1941) vizsgálata:

Az *1941-es Katonai felmérés* alapján készített vizsgálat által megállapítható, hogy a beépített területek mértéke és a mezővédő erdősávok jelentősen növekedtek. Ennek következtében a területen található zöldinfrastruktúra elemek összekapcsolttá váltak. A gyümölcsstermesztést szolgáló területek és az erdőterületek is növekedtek. A gyepes és szántós területek csökkentek, a vizenyősök pedig megszűntek. Azonban a szántós területek dominanciája továbbra is jellemző maradt. (2/B Térkép)

1975-ös topográfiai térkép vizsgálata:

Az *1975-ös topográfiai térkép* által végzett vizsgálatom során jól látható, hogy Csernyikbokor nincs megnevezve, csak a Mátyásbokor. Emellett az is megfigyelhető, hogy a terület szinte teljesen egybeépült Nyírszőlős városrészsel, melytől csak egy út választja el. Azonban míg Nyírszőlősre a kertgazdálkodás és gyümölcsstermesztés egyaránt jellemző, addig Csernyikbokorra csak a gyümölcsstermesztés és a mezőgazdasági termelés. A mezőgazdasági területeket mezővédő erdősávok határolják. Annak ellenére, hogy tanyából lett bokortanya, és nem volt állandó a szerkezete, a területét ugyanúgy határolja településszegély, csak nem olyan szinten kivehető, mint a Rókabokor esetében, a közeli beépítések miatt. A bokortanya 1 km-es környezetében megfigyelhető dohány szárító üzem is és gyepes területek is. Összeségében a mezőgazdasági területek a dominánsak, majd ezt követően a gyümölcsösök és a kertgazdálkodásra használt területek. (2/C Térkép)

2002-es légifelvétel vizsgálata:

A *2002-es ortofotó* alapján készített térképen jól látható, hogy a beépített területek mentén az egykori gyümölcsstermesztésre szolgáló területeket kertgazdálkodás váltotta fel. Ennek

következtében a gyümölcsösök száma csökkent, a kertgazdálkodásra szolgáló területek pedig növekedett. Az erdős területek és a gyepes felületek is tovább növekedtek. A beépített területek arányában számottevő változás nem figyelhető meg. (2/D Térkép)

2022-es térkép vizsgálata:

A 2022-es Google Earth és terepbejárások alapján készített térképen jól látható, hogy az egykori gyümölcsös területek szinte eltűntek. A bokortanya egykori szántói mára kertgazdálkodásos területek lettek. Az egykori dohány szárító helyén egy konzervgyár alakult, és más ipari tevékenység is megfigyelhető. Az 1975-ös térképen látható gyümölcsösök nagyrészt szántóterületekké alakultak át. A zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltak lettek, melynek részei a mezővédő erdősávok, az útmenti fasorok, az erdős és gyepes területek. A területen OÖH ökológiai folyosó övezete található a bokortanya 1 km-es környezetében, az északi részen, azonban Natura2000-es terület nem található. Összességében a mezőgazdasági területek megtartották dominanciájukat, azonban ezt követően az erdős és a beépített területek lettek a legjellemzőbbek. (2/E Térkép)

Összességében elmondható, hogy Csernyikbokor szerkezete nem hasonlít a Rókabokoréhoz, hiszen itt nem egy központi tér köré koncentrálnak a házak és azok köré a különböző gazdálkodási és termesztési területek, hanem az utakkal párhuzamosan álló házak adják a bokortanya határát (19. ábra) és középen a kertgazdálkodási (20. ábra) és gyümölcsstermesztési területek találhatóak. A bokortanya településszegélye nem zárt és nem mindenhol igazodik a bokortanya határához. Azonban egykori funkciója mai napig fennmaradt. A környezetében lévő kisebb parcellájú mezőgazdasági területek határait az egykori határjelölő oszlopok jelölik még mindig. (21. ábra)

19. ábra: Csernyikbokor határa
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Csernyikbokor, 2023)

20. ábra: Kertgazdálkodás
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Csernyikbokor, 2023)

21. ábra: Telekhatár jelölő oszlop
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Csernyikbokor, 2023)

5.2.3. Rozsrétbokor (3. csoport)

A Rozsrétbokor már az *I. Katonai felmérésen (1784)* is megfigyelhető, azonban ekkor még három különálló szállásként volt jelölve, melyből csak kettő volt elnevezve. Az egyik Korvacz szállásnak, míg a másik Nagy János szállásnak. A *II. Katonai felmérésen (1858)* megfigyelhető, hogy a Korvacz és Nagy János szállás már egybe épült, azonban a harmadik különálló tanya volt még. Az egybeépült két tanya nem volt megnevezve, csak a *III. Katonai felméréstől (1884)* látható név, melyen Rozsrét tanyaként van feltüntetve. A *IV. Katonai felmérésen (1941)* látható, hogy Rozsrétbokorként van megnevezve a terület. Emellett látható, hogy a bokortanyának szintén van egy határt képző településszegélye, mely jól mutatja, hogy az egykori névtelen tanya is a Rozsrétbokorhoz tartozik. A bokortanya területi határának meghatározása több térkép összehasonlításával sikerült, hiszen korábban három különálló tanyából állt, majd a területe tovább bővült, valamint egy út is szétválasztja. A meghatározás során az előző bokortanyáknál tapasztalt határképző fasorokat vettem figyelembe, valamint azok változását.

A bokortanya környezetében található számos egyedi tájérték (szikes vízállás, gyepes területek, nádas) és egy ex lege védett kunhalom, valamint az OÖH részei is (magterület, puffertérület és ökológiai folyosó övezet).

Név	I. Katonai felmérés	II. Katonai felmérés	III. Katonai felmérés	IV. Katonai felmérés	Jelenlegi
Rozsrétbokor	Korvacz szállás, Nagy János szállás		Rozsrét tanya	Rozsrétbokor	Rozsrétszőlő
Megszűnésük oka	Ökológiai hálózat	Mezőgazdasági termelés	Zöldinfrastruktúra elemek	Összekapcsoltság	Típusok
nem értelmezhető	Magterület, Puffer terület és Folyosó	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Falusias beépítés jellemző, Rozsrétszőlővel szint egybe

(Részlet az 1. számú mellékletből: Rozsrétbokor vizsgálata)

III. Katonai felmérés (1884) vizsgálata:

A *III. Katonai felmérésen (1884)* jól látható, hogy a vizsgált területen szántós, illetve gyepes felületek vannak leginkább jelen, de nagyszámban fordulnak elő vizesfelületek is és vizenyős területek. A beépített területek mentén itt is megfigyelhetőek gyümölcsös, illetve kertgazdálkodó területek. A területen láthatóak még különböző erdősávok is, melyeknek köszönhetően a zöldinfrastruktúra elemek részben összekapcsoltak. (3/A Térkép)

IV. Katonai felmérés (1941) vizsgálata:

A IV. Katonai felmérésen (1941) szembeűnő a gyepes területek csökkenése, és a beépített területek, valamint a szántók növekedése. A vizenyős területek eltűnése is jól látható, melyeket szántók váltottak. A különböző erdősávok is feldarabolódtak, ennek következtében a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltsága is csökkent. A szántós területek dominanciája jelentőssé vált. (3/B Térkép)

1975-ös topográfiai térkép vizsgálata:

Az 1975-ös topográfiai térkép alapján készített térképen jól látszik, hogy a terület 1 km-es környezetében nagyszámban fordultak elő gyepes területek, melyek nagy részén legeltetés folyt, valamint kaszálás, ilyen például a Rozsréti-kaszáló. Emellett szántós területek is láthatóak. A bokortanya területén látható egy termelősövetkezet is, mely a Dózsa Termelősövetkezet nevet viselte. A Tsz. mellett látható, hogy a korábban bokortanya területéhez tartozó tanya külön tanya lett Varga tanya néven. Mindemellett a tanyabokor szinte egybeépült, a IV. Katonai felmérésen is látható Rozsrétszőlővel, így a területet körbevevő településszegély ekkorra már hiányossá vált, főleg a bokortanya északi részén. Megfigyelhető, hogy a gyepes felületek, szántó területek mellett az 1 km-es környezetében egy tó is látható, mely a Szelkó-tó. Összeségében a területen nagy számban megfigyelhetőek gyepek és legeltető területek, valamint mezőgazdasági területek is. A Rozsrétszőlő közelsége miatt a kertgazdálkodás és a gyümölcstermesztés is jól látható. Továbbá vizenyős területek is láthatóak a Szelkó-tó körül, valamint a legeltetésre használt területeken is. (3/C Térkép)

2002-es légifelvétel vizsgálata:

A 2002-es légifotó alapján készített vizsgálati tervlapon szembeűnő az erdős területek növekedése és a gyümölcsös területek csökkenése. A gyümölcsösök csökkenése összefüggésben van az erdős területek növekedésével és azzal is, hogy a beépített területek mentén a kertgazdálkodás vált dominánssá, ezzel háttérbe szorítva a gyümölcstermesztést. A zöldinfrastruktúra elemeknek a növekedése figyelhető meg, ilyen például a gyepes felületek és a mezővédőerdősávok is, melyek nagyszámban növekedtek. A beépített és az ipari területek növekedése is megfigyelhető. (3/D Térkép)

2022-es térkép vizsgálata:

A Google Earth 2022-es felvétel és terepbejárások alapján készített térképen jól látható, hogy az egykori gyümölcstermesztésre használt területek átalakultak erdős

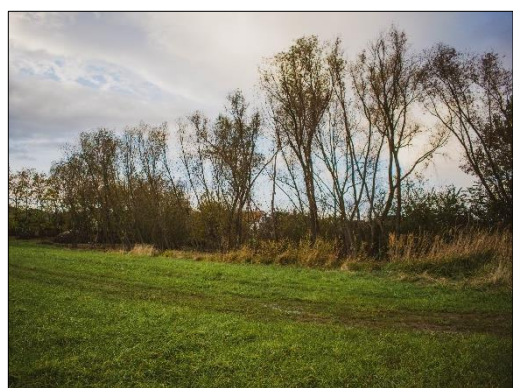
területekké, valamint a gyepes felületek is növekedtek, valamint a szántós területeken a kisebb parcellás termelés vált jellemzővé. A Rozsréti-kaszáló területén található még egy bokortanya, a Rozsrétbokor I., azonban a katonai felméréseken ezen a területen korábban vizenyős, majd gyepes területek voltak - csak az 1975-ös topográfiai térképen látható - Palicz-tanya néven. Azonban a bokortanyákra jellemző településszegély nem jellemzi, csak szántós területek veszik körül. A Rozsrétszőlő teljesen átalakult, hiszen az egykori gyümölcsstermesztés teljes eltűnt és a kertgazdálkodás kis részben maradt fenn. Az ipar területek tovább növekedtek. Összeségében a bokortanya területét és környezetét továbbra is a szántós, valamint a gyepes területek határozzák meg, valamint a bokortanya területén megjelent az M3-as autópálya. A zöldinfrastruktúra elemek részben összekapcsoltak, azonban a Rozsréti-kaszalót déli irányban az M3-as autópálya kettéválasztja. Mindezek mellett a tanyabokor területén és 1 km-es zónájában, legfőképpen a gyepes területeken (szinte az egész Rozsréti-kaszáló) és a Szelkó-tó területén találhatóak az Országos Ökológiai Hálózat részei (magterület, puffer terület és ökológiai folyosó). (3/E Térkép)

Terepbejárásaim során megfigyeltem, hogy a bokortanya környezetében lévő gyepes területeken ma is gyakori a legeltetés. Egyik bejárásom során a Rozsrétbokori utcában található állattartóval találkoztam, akitől megtudtam, hogy a közeli gyepes területeken egészen április végétől, legelteti a különböző fajtájú (magyartarka, holstein, limousin) marháit. (22. ábra)

22. ábra: Állattelep Rozsrétbokron
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rozsrétbokor, 2023)

Összeségében Rozsrétbokorról elmondható, hogy szerkezete nem hasonlít sem a Rókabokoréhoz, sem a Csernyikboréhoz, hiszen korábban három szállás volt, aminek következtében ez a tagoltság ma is megfigyelhető. A bokortanya településszegélye nem zárt, hiszen folyamatosan változott, azonban egykori, állandó részei ma is fellelhetőek. (23. ábra)

23. ábra: Fennmaradt településszegély
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rozsrétbokor 2023)

A bokortanya területén és környezetében számos gyepes felület található (Rozsréti-kaszáló), melyek fontos szerepet töltenek be az ökológiai hálózatban. (24. ábra) Rozsrétszőlő közelsége miatt az egykori bokortanyákra jellemző épületek ma már nem lelhetőek fel. (25. ábra)

24. ábra: Rozsréti-kaszáló
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rozsrétbokor, 2023)

25. ábra: Átalakult településkép
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Rozsrétbokor, 2023)

5.2.4. Nyírjes (4. csoport)

Nyírjes az első két katonai felmérésen nem látszik, azonban a *III. Katonai felméréstől (1884)* egészen a *IV. Katonai felmérésig (1941)* Nyírjes tanyaként látható. Nyírjes így tanyából lett városrész, ennek következtében nem rendelkezik olyan bélyegekkel, mint egy bokortanya, de átalakulásában hasonló. Szinte teljesen egybeépült Nyíregyháza keleti részével, de különálló városrész, mint például Oros.

A városrész környezetében OÖH részei (magterület, ökológiai folyosó övezet) mellett egyedi tájértékek (gyepes és nádas terület) és ex lege védett kunhalom (Nyírjes-halom) is megtalálhatóak.

Név	I. Katonai felmérés	II. Katonai felmérés	III. Katonai felmérés	IV. Katonai felmérés	Jelenlegi
Nyírjes			Nyírjes tanya	Nyírjes tanya	Nyírjes
Megszűnésük oka	Ökológiai hálózat	Mezőgazdasági termelés	Zöldinfrastruktúra elemek	Összekapcsoltság	Típusok
Városrész lett	Magterület és Puffer terület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédődősávok, mezőgazdasági területek és lakott terület	Foltokban	Falusias beépítés jellemző, városrész lett, szinte egybeépült Nyíregyházával

(Részlet az 1. számú mellékletből: Rozsrétbokor vizsgálata)

III. Katonai felmérés (1884) vizsgálata:

Az 1884-es *III. Katonai felmérés* alapján megfigyelhető, hogy a vizsgált területen nagy számban vannak jelen vizenyős, illetve gyepes felületek. Látható még egy nagy vízfelület is, mely Nyírjes tanya (mai Nyírjes) mellett található. A terület É-i részén gyümölcsös területek figyelhetőek meg, melyeken kisebb beépítés jellemző, és ettől Ny-ra

kertgazdálkodási területek. Erdősávok kis számban vannak jelen, és a különböző zöldinfrastruktúra elemek kisebb-nagyobb foltokban helyezkednek el, ennek következtében nem összekapcsoltak. Összeségében a szántós területek dominanciája itt is megfigyelhető. (4/A Térkép)

IV. Katonai felmérés (1941) vizsgálata:

A *IV. Katonai felmérésen (1941)* jól látható, hogy a beépített területek mértéke növekedett, és É-i, ÉNy-i irányban teljesen egybeépült a korábban különálló területekkel. A vízfelület és a vizenyős területek kiterjedése nagymértékben csökkentek. A korábban vizenyős területek egy része átalakult gyepé. Keleti irányban megfigyelhető egy erdőterület kialakulása is. A területen továbbra is a szántós területek vannak jelen nagy mértékben. (4/B Térkép)

1975-ös topográfiai térkép vizsgálata:

Az *1975-ös topográfiai térkép* alapján készített vizsgálati térképemen jól látszik, hogy Nyírjes 1 km-es környezetében a vizenyős és gyepes területek nagy számban jelentek meg a *IV. Katonai felméréshez* képest. A vizenyős területek jellemzően a gyepes területekben alakultak ki. A gyümölcsstermesztés és a kertgazdálkodás is jellemző volt, és a beépített területek aránya kicsi volt. (4/C Térkép)

2002-es légifelvétel vizsgálata:

A *2002-es légifelvétel* alapján készített térképen látható, hogy a gyümölcsöstermesztésre szolgáló területek nagy számban csökkentek. A kertgazdálkodás területei szintén növekedtek, ez köszönhető annak, hogy a lakott területek mentén a gyümölcsösök megszűntek és a további külterületeken is csökkent számuk, hiszen átalakultak szántós, erdős területekké. A beépített és az erdős területek növekedtek. A zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltabbá váltak, és területük is növekedett. (4/D Térkép)

2022-es térkép vizsgálata:

A *2022-es Google Earth felvétel és a terepbejárások* alapján készített térképemen jól látható, hogy a beépített területek aránya milyen nagy számban növekedett, ennek köszönhetően a kertgazdálkodás és a gyümölcsstermesztés nagymértékben csökkent. A vizenyős területek mértéke növekedett, míg a gyepeseké csökkent, hiszen az egyes gyepes területek teljesen átalakultak vizenyősökké vagy megszűntek. (4/E Térkép)

Összeségében elmondható Nyírjesről, hogy nem rendelkezett és nem is rendelkezik településszegéllyel (26. ábra), azonban a környezetében található gyepes és vizenyős felületek (27. ábra) ökológiaileg fontos szerepet töltenek be, így ezekre veszélyeztető tényező lehet a lakott terület közelsége. A városrész alakulásának következtében a tanyákra jellemző épületek és építés megszűnt és egy modern, falusias beépítés látható ma helyette. (28. ábra)

26. ábra: Településszegély hiánya
Készítette: Szalay Ditta Katalin
(Nyírjes, 2023)

27. ábra: Gyepes, vizenyős felületek
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Nyírjes, 2023)

68. ábra: Nyírjes látképe
Készítette: Szalay Ditta Katalin (Nyírjes, 2023)

5.3. Következtések

A kutatásaimból és vizsgálataimból számos következtetés levonható, melyek egy része alátámasztja, hogy miért maradt fenn ebben a térségben a tanyavilág, emellett pedig azt, hogy a bokortanyák és tanyák fontos részei a zöldinfrastruktúra hálózatnak.

Megfigyeléseim alapján kijelenthető, hogy az első időszakban létrejött, akkori szállásföldek, nagy része az egykori funkciójukhoz és szerkezetükhöz hasonlóan maradtak fenn (jellemzően az 1. csoportba tartozó bokortanyák). Ez köszönhető annak, hogy bár közel voltak és vannak Nyíregyháza központjához, városi részéhez, de mégis pont annyira távol, hogy a város növekedése ne befolyásolja szerkezetüket. Ez persze nem minden bokortanyára jellemző, hiszen kevés esetben ezek kertvárosias részek lettek (pl. Mandabokor). Mindezek mellett a bokortanyák és a tanyák, melyek közelebb helyezkednek el a városhoz, egyfajta agglomerációs területekké váltak és akár ennek következtében a szerkezetük megváltozott vagy megváltozhat az idő előrehaladtával.

A vizsgálataim során feltűnt, hogy a bokortanyák sajátos térhatárolással rendelkeznek, mely során a csoportosan álló tanyák egyfajta zöldhatárral körbevettek, így a külterületeken különálló egységként vannak jelen. Ennek következtében ezek a településszegélyek a zöldinfrastruktúra szerves részeit képezték és képezik, hiszen gyakran kapcsolódnak további, nagyobb elemekhez. Mindezek által az évek során egyre összekapcsoltabbá vált a zöldinfrastruktúra hálózat Nyíregyháza területén.

Összeségében kijelenthető, hogy a bokortanyák a múlt értékeit hordozzák, de a jelenkor lenyomatai is megfigyelhetők helyenként.

6. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatomban elsősorban a nyíregyházi bokortanyák történetével és zöldinfrastruktúrájuknak elemzésével foglalkoztam. Célom volt, hogy felkutassam és bemutassam a bokortanyák megalakulásának okát, történetét, illetve, hogy milyen volt egykori funkciójuk és a zöldinfrastruktúrában betöltött szerepük, hogyan változott ez az idők során. Majd, hogy ezeket a változásokat részletesen bemutassam egy-egy bokortanyán keresztül, és következtetéseket vonjak le belőlük. Ennek következtében a dolgozatom öt szakaszból áll, ahol először egész Nyíregyházával foglalkozom, ezt követően csak a bokortanyákkal, majd a különböző csoportokkal, ez után egy-egy bokortanyával, és végül következtetéseket vonok le az összes bokortanyára nézve.

Kutatásom első szakaszában egész Nyíregyházával foglalkozom. A lehatárolást követően a természeti adottságokat, majd a zöldinfrastruktúrában fontos szerepet betöltő védett és nem védett elemeket, területeket mutatom be (ilyen például az Országos Ökológia Hálózat, Natura2000 területek, de az ex lege védett területek is). Az általános bemutatás után a város történetét ismertetem, egészen az első írásos emléktől napjainkig.

A dolgozatom második szakaszában a nyíregyházi bokortanyák bemutatásával foglalkozom. Először a bokortanyák történetét kutattam különböző források alapján, ahol kiemelkedő fontossággal bírt a Márkus Mihály által írt, 1943-ban kiadott *A Bokortanyák népe* nevű könyv. Az egykori szállásföldek kialakulásától egészen napjainkig ismertetem a történetüket. Ezt követően katonai térképek segítségével vizsgálom a területhasználati változásokat. Ennek következtében jól látható, hogy az egykori zöldinfrastruktúra elemek hogyan váltak összekapcsoltá vagy darabolódtak fel, és hogy a beépítés mértéke mennyivel növekedett. A térképek vizsgálata mellett az elhelyezkedésüket is vizsgáltam, mely során megállapítottam, hogy az égtájak szerint más-más tendencia figyelhető meg.

A Ny-i irányban az egykori szállásföldek helyezkednek el leginkább, az É-i irányban a mocsaras, lápos területek lecsapolása után jelentek meg a tanyák és bokortanyák, a K-i irányban az É-ihoz hasonló folyamat figyelhető meg annyi eltéréssel, hogy ott szinte csak tanyák jelentek meg, és nem bokortanyák, a D-i irányban az egykori szállásföldek is megfigyelhetőek, de lecsapolások után alakultak meg itt is inkább a tanyák bokortanyák.

A harmadik szakaszban a csoportosítás elővizsgálatát mutatom be először, különböző tematikájuk diagramok segítségével. Az elővizsgálat során Excel táblázatban rögzítettem a katonai térképeken látható bokortanyák és tanyák változásait, mely során 102 darabot sikerült azonosítanom. Ezt követően a jelenkori térképen is megvizsgáltam, hogy melyek maradtak fenn napjainkig. A jelenkori térkép segítségével a következő vizsgálatokat végeztem a bokortanyák és tanyák környezetében: mezőgazdasági termelést (parcellák méreti; változatosság), zöldinfrastruktúra elemeket (vannak-e, és ha igen, mik), a zöldinfrastruktúra elemek összekapcsoltságát, ökológiai hálózat részeit (magterület, ökológiai folyosó, puffer terület) és a beépítés típusát. Mindezek után a csoportosítás eredményeképpen kapott négy csoportot mutatom be, hogy az egyes csoportokat mi alapján különítettem el, majd részletesen elemeztem a fentebb említett vizsgálati szempontok alapján.

A következő szakaszban a csoportosított bokortanyákból kiválasztott egy-egy bokortanyát mutatom be részletesen. A kiválasztás során arra törekedtem, hogy mindegyik általam kiválasztott bokortanyának különböző fejlődési szakasza legyen: Ennek következtében négy egymástól eltérő bokortanyát, tanyát vizsgáltam meg részletesen. A vizsgálat során a *III. Katonai felmérés (1884)*, a *IV. Katonai felmérés (1941)*, az *1975-ös topográfiai térkép*, *2002-es ortofotó* és a *2022-es Google Earth* alapján készítettem vizsgálati térképeket, ahol a bokortanyák környezetében részletesen jelöltem a különböző területhasználatokat, utakat, majd szöveges formában is leírtam ezeket.

A dolgozatom utolsó szakaszában következtetéseket vontam le az általam felkutatott források és a saját vizsgálati eredményeim alapján.

Összességében a dolgozatom folyamán egy átfogó kutatást és vizsgálatot végeztem a bokortanyákról és tanyákról, mely következtében a jövőre nézve hasznos eredményeket sikerült kapnom.

FELHASZNÁLT IRODALMAK

Internetes források

- LINK-01 https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=17206
- LINK-02 https://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/homerseklet/
- LINK-03 <https://palmaliget.blogspot.com/2012/07/usda-zonak-szukseges-de-nem-elegseges.html>
- LINK-04 <https://termeszetvedelem.hu/orszagos-okologiai-halozat/>
- LINK-05 <https://termeszetvedelem.hu/natura-2000-altalanos-tudnivalok/>
- LINK_06 <https://mek.oszk.hu/22400/22440/html/termeszetor.eoldal.hu/cikkek/vedett-teruletak/index.html?fbclid=IwAR0W3qGn2dLm97TnATMrkJIDSmUzaxGWyWowku8ku2z0HmibBUPVKh2yZsw>
- LINK- 07 <https://www.e-misszio.hu/termeszetvedelem/termeszetvedelem-nyiregyhazan/96-termeszeti-ertekek-nyiregyhazan>
- LINK-08 <https://termeszetvedelem.hu/egyedi-tajertekek/>
- LINK-09 https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Nyiregyhaza/pages/017_a_bokortanyak.htm
- LINK-10 <https://stat.dbhir.com/telepules/Ny%C3%ADregyh%C3%A1za>
- LINK-11 <https://www.bokortanya.hu/bokortanyak/bokortanyak-rovid-tortenete>
- LINK-12 <https://adatbank.sk/lexikon/lakossagcsere-egyezmeny/>
- LINK-13 <https://www.nyiregyhaza.hu/post/a-bokortanya-bekerult-a-magyar-ertektarba-2023-10-23>
- LINK-14 <http://www.hungarikum.hu/hu/content/ny%C3%ADregyh%C3%A1zi-bokortany%C3%A1k>
- LINK-15 <https://nyiregyhaza.info.hu/aktiv/tirpak-telepesek-nyomaban/>

Nyomtatott irodalmak

- Bácskainé Pristyák, E. (2014). *Életképes bokortanyák*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola.
- Dövényi, Z. (2010). Közép- Nyírség, Nyugati- vagy löszös Nyírség. In *Magyarország kistájainak katasztere* (old.: 222.-227., 238.-241.). Budapest: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet.
- dr. Beluszky, P. (1968). A nyíregyházi bokortanyák földrajzi vizsgálata. *Földrajzi Közlemények*.
- Dr. Konecsny, K. (2003). Nyíregyháza. In S. (. Frisnyák, *Nyíregyháza* (old.: 37-49). Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszék.
- Kovácsné Tóth, K. Z., & Telekfiné Bódi, M. (2017.). Nyíregyháza történeti áttekintése. In *Nyíregyháza megyei jogú város településképi arculati kézikönyve* (old.: 6.-8.). Nyíregyháza: Nyíregyháza megyei jogú város önkormányzata.
- Márkus, M. (1943). *A bokortanyák népe*. Budapest: Pázmány Péter Tudományos Egyetem Magyarságtudományi Intézete.
- Papp, S. (2013). *Nyíregyházi bokortanyák*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Városvédő Egyesület.
- Zoltán, H. (2019). Nyíregyháza története. *Honismeret*, 24-29.

1. Melléklet: Bokortanyák vizsgálata

Név	I. Katonai felmérés	II. Katonai felmérés	III. Katonai felmérés	IV. Katonai felmérés	Jelenlegi	X koordináta	Y koordináta	Megszűnésük oka	Ökológiai hálózat	Mezőgazdasági termelés	Zöldinfrastruktúra elemek	Összekapcsoltság	Típusok
Butykasor				Butykasor	Butykasor	849617,062	282612,6804	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, bokrosodóbb
Ilonatanya					Ilonatanya	852109,2459	296503,3445	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Ilonatanya					Ilonatanya	851256,205	295729,2571	nem értelmezhető	Magterület és Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Rozsértbokor 1.				Császátszállás v.m.	Rozsértbokor 1.	848243,9579	286131,2596	nem értelmezhető	Magterület és Puffer terület		Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Kis részen beépített, nagyrésze zöldfelület
Hármastanya					Hármastanya	852266,7238	301419,0571	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva
Ilonatanya				Mikó tanya	Ilonatanya	852666,6403	296505,9191	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Vadastanya					Vadastanya	846100,1992	284148,8406	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok és erdős területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan
Csengery tanya			Csengery tanya	Csengery tanya		843425,6499	288246,6981	nem értelmezhető	Magterület és Folyosó	Nagy parcellás földművelés	Mezőgazdasági területek veszik körül, mezővédőerdősávok	Foltokban	Út mentén sorban, szétszortan
Fenyvestanya			Csepel tanya	Sütő tanya	Fenyvestanya	853215,882	300621,7986	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Foltokban	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Lévaitanya			Kállay tanya	Lévay tanya	Lévaitanya	857541,1598	290491,7232	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek	Foltokban	Kis részen beépített, nagyrésze zöldfelület
Polyicky tanya			Polyicky tanya			841214,9523	290457,3956	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, falusias beépítés
Uray tanya			Uray tanya			839587,824	288754,7466	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, falusias beépítés
Alistpántanya			Haarstein Ignatz tanya		Alistpántanya	851602,9138	283052,0737	nem értelmezhető	Folyosó		Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Százkúttanya			Százkút tanya	Százkút tanya	Százkúttanya	853511,5284	291079,5834	nem értelmezhető	Folyosó		Erdők és gyepes felületek	Összekapcsolt	Szétszortan, hézagosan beépített
Kismező tanya			Kismező tanya	Kismező tanya	Kismező tanya	854920,2474	295477,8074	nem értelmezhető	Magterület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan, falusias beépítés
Forgácstanya			Forgács tanya		Forgácstanya	857112,4939	296608,0437	nem értelmezhető	Magterület és Puffer terület	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva
Kismező tanya			Kismezei tanya	Kismező-tanya	Kismezőtanya	854920,2474	295477,8074	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan, falusias beépítés
Lászlótanya			Lászlótanya	László tanya	László tanya	852453,8092	284319,6204	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan
Újsortanya			Bálint tanya	Bálint tanya	Újsortanya	853004,7672	285670,4115	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan

Kis Butyka tanya		Kis Butyka tanya	Kis Butyka tanya	Kis Butyka tanya		851643,6778	282366,3798	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, Mezőgazdasági terület, nagyparcellás terület	Foltokban	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Nádas tanya			Nádas tanya	Nádas tanya		839731,9999	290968,8769	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, falusias beépítés
Kistelekibokor			Ottótanya, Kisteleki bokor	Kisteleki bokor	Kistelekibokor	850601,406	288780,4923	nem értelmezhető	Magterület	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan, kis részen bokrosodik
Balogh Magdolna		Balogh Magdolna				840585,0408	289406,971	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok, kisebb erdős területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan, falusias beépítés
Hulok tanya			Hulok tanya			845667,2423	297417,3169	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Majori dülő		Gazsi tanya	Csengerytanya	Csengerytanya	Majori dülő	841582,2577	286931,9509	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan, falusias beépítés
Újsortanya			Bodnár tanya	Bodnár tanya	Újsortanya	852965,2905	286537,1835	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan
Mandabokor 3.	Czirbus szállás, Delij szállás	Mandabokor	Mandabokor 3.	Mándibokor 3.	Mandabokor 3.	846906,4687	288524,7516	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Foltokban	Teljesen beépült, falusias beépítés
Lóczibokor	Csordás	Horváth Simon	Lőczy marmon bokor, Lóci bokor	Lóczibokor	Lóczibokor	845454,4112	288960,7122	nem értelmezhető	Magterület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, ipari terület
Mandabokor 1.	Mandabokor	Mandai bokor	Mandabokor	Mándibokor 1.	Mandabokor 1.	846224,6367	289745,0979	nem értelmezhető	Magterület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, ipari terület
Mohosbokor	Machaw szállás	Machács szállás	Machacz bokor	Mohosbokor	Mohosbokor	840703,471	291593,6392	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Foltokban	Kis részen beépített, nagyrésze zöldfelület
Újtelekibokor	Úleskow szállás	Ujtelek tanya	Marswalko bokor	Újtelekibokor	Újtelekbokor	844953,2282	290824,701	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, falusias beépítés
Istvánbokor	Mala szállás	Winkler szállás		Istvánbokor	Istvánbokor	844287,2727	291861,3945	nem értelmezhető	Folyosó	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, hézagosan, falusias beépítés
Mandabokor 2.	Raufse szállás	Mandabokor	Mandabokor 2.	Mandabokor 2	Mandabokor 2.	845574,9869	287386,7916	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan, ipari terület
Salamonbokor	Mazuch szl.	Salamon	Pizorbokor	Salamonbokor	Salamonbokor	845293,0714	292568,5431	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Polyákbokor	Liakan szállás	Pollyak, Polyákbokor	Polyáktanya	Polyákbokor	Polyákbokor	843140,7308	290920,8182	nem értelmezhető	Puffer terület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, hézagosan, falusias beépítés
Antalbokor		Antal szállás	Paruber szállás	Antalbokor	Antalbokor	844841,6635	295203,1866	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Antalbokor	Kokouskij szállás	Antal szállás	Antalszállás	Antalbokor	Antalbokor	844301,0037	295256,3944	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés

Bálintbokor	Koskow szállás	Koskow szállás	Koskowaki szállás	Koska bokor	Bálintbokor	844351,2078	286216,2204	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan, falusias beépítés
Benkőbokor	Benko szállás	Vidovenszky szállás	Benkobokor	Benkőbokor	Benkőbokor	841579,254	292939,2812	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Debrőbokor	Sztankoh szállás	Betkorszky szállás	Debrovkszky szállás	Bedőbokor	Debrőbokor	840624,5176	296471,5915	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Debrőbokor	Rusinsky szállás	Debrovszky szállás	Betkovszky szállás	Debrőbokor	Debrőbokor	841379,7248	296210,7017	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Debrőbokor	Rusinsky szállás	Debrovszky szállás	Kovács tanya	Debrőbokor	Debrőbokor	842225,9002	296104,2861	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Füzesbokor	Kowach szállás, Forgacs szállás	Dankó tanya	Fizelbokor	Füzesbokor	Füzesbokor	844249,5123	296656,9605	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Gerthátbokor	Sekeres szállás	Gerhard szállás	Gerthardbokor	Gerthátbokor	Gerthátbokor	842141,7976	292441,531	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Halmosbokor		Sido szállás	Kakacz tanya	Halmosbokor		840682,8745	295469,2255	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Jánosbokor	Janowskij szállás	Jánosszky szállás	Janoszky bokor	Jánosbokor	Jánosbokor	843205,9532	294281,4905	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Jánosbokor	Janowskij szállás	Janosszky szállás	Smotánbokor	Jánosbokor	Jánosbokor	843865,0432	294243,7301	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Kazárbokor	Mitonszky szállás	Mitonszky szállás	Kazárbokor	Kazárbokor	Kazárbokor	840971,2263	294569,8423	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Kordovánbokor	Gencsej szállás		Kordovánbokor	Kordovanbokor	Kordovánbokor	845527,3573	285541,683	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan
Kovácsbokor	Lukacs szállás	Kováts szállás	Putnoczky bokor, Kovácsbokor	Kovácsbokor	Kovácsbokor	842512,5357	293502,2539	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Nádasbokor	Sekeres szállás	Kováts szállás	Hankovszky bokor	Nádasbokor	Nádasbokor	842313,4356	293121,2175	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Rókabokor	Lomian szállás	Liskány szállás	Liskány bokor	Rókabokor	Rókabokor	842131,4993	291730,9497	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan, falusias beépítés
Sulyánbokor	Sulanow szállás	Sullyan szállás	Sulyanbokor	Sülyánbokor	Sulyánbokor	839999,7552	292376,3086	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, hézagosan, falusias beépítés
Szabadságbokor	Ramborsky szállás	Mikelsky szállás	Svábbokor	Svábbokor	Szabadságbokor	845179,7903	293800,904	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Szélesbokor	Údjano szállás	Laczkovszki szállás	Streborny bokor	Szélesbokor	Szélesbokor	840507,8037	293797,4713	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Szélsőbokor	Kelement szállás, Berics szállás	Augusztzeni szállás	Szélsőbokor	Szélsőbokor	Szélsőbokor	846278,2736	291981,5411	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, falusias beépítés, Nyírágyháza kertvárosához
Vajdabokor	Saijben szállás	Hudák szállás	Sajbn bokor	Vajdabokor	Vajdabokor	841523,9007	294171,6421	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés

Vargabokor	Simczik szállás	Vargabokor	Vargabokor	Vargabokor	Vargabokor	843058,3445	295263,2599	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Út mentén, hézagosan, falusias beépítés, mint egy
Zomboribokor	Ramborsky szállás	Sómborszky szállás	Zomborszkybokor	Zomboribokor	Zomboribokor	844620,2504	294202,537	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés, ipari terület
Kovács tanya			Kovács tanya			845694,7044	294386,1897	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan
Biharitanya			Kibicher tanya		Biharitanya	845119,717	294991,2136	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Belső tanya		Benko tanya	Belső tanya			846753,7109	284861,9965	nem értelmezhető	Magterület és Puffer terület	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva
Csernyikbokor			Tóth Lajos tanya x:845332,5482 y:302145,9441	Csernik tanya x:845332,5482 y:302145,9441	Csernyikbokor	845670,675	301491,1451	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Alsóbadurbokor		Garay tanya	Badurtanya	Badurtanya	Alsóbadurbokor	844876,4202	284819,087	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok, kisebb erdős területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan, falusias beépítés
Cserepes zug		Dankó tanya	Nikelszky tanya	Füzesbokor v.m.	Cserepes zug	845687,8388	296361,7432	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok, kisebb erdős területek	Összekapcsolt	Út mentén sorban, szétszortan, falusias beépítés
Erdőhegyi tanya				Erdőhegyi tanya		854468,8394	292324,8172	Oros része lett	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok	Foltokban	Mezőgazdasági terület
Cirmos köz				Bálintbokor	Cirmos köz	845056,211	287110,4544	nem értelmezhető	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, ipari terület
Csengery tanya		Vaju szállás	Csengery tanya	Csengery tanya		840006,6207	290429,9335	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezőgazdasági területek veszik körül, mezővédőerdősávok	Foltokban	Út mentén sorban, szétszortan
Lászlótanya		Kállai Peter szállás	Kállai városi tanya		Lászlótanya	850941,6783	284082,7599	nem értelmezhető	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén sorban, hézagosan
Beniczky tanya	Benko szállás		Benitzky tanya	Beniczky tanya		843844,4466	288081,9256	nem értelmezhető	Magterület	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva
Felsősima	Sinia szállás	Hosszúhát tanya	Hosszúhát tanya	Hosszúhát tanya	Felsősima	842207,4491	288088,7911	nem értelmezhető	Puffer terület	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Út mentén, csoportosan és elszórva, falusias beépítés
Rozsrétkokor	Korvacz szállás, Nagy János szállás		Rozsrét tanya	Rozsrétkokor	Rozsrétszőlő	847781,8226	287168,8114	nem értelmezhető	Magterület, Puffer terület és Folyosó	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek	Összekapcsolt	Falusias beépítés jellemző, Rozsrétszőlővel színt egybe
Hensel tanya		Elleku szállás	Hensel tanya			841565,0939	290217,1024	nem értelmezhető	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek	Foltokban	Út mentén sorban, hézagosan, falusias beépítés
Takács tanya				Takács tanya		849154,9266	299063,3254	Nyírszőlős része lett	Magterület és Folyosó	–	Erdők és lakott terület	Összekapcsolt	Falusias beépítés jellemző, városrész lett
Császárszállás				Míntatelep	Császárszállás	849514,0792	286033,4259	nem értelmezhető	–	–	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	Ipari terület
Nyírjes			Nyírjes tanya	Nyírjes tanya	Nyírjes	852745,5938	289053,3967	Városrész lett	Magterület és Puffer terület	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, mezőgazdasági területek és lakott terület	Foltokban	Falusias beépítés jellemző, városrész lett, szinte egybeépült Nyíregyházával
Garaj tanya			Garaj tanya			847768,0915	291700,0548	Nyíregyháza rész lett	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezőgazdasági, ipari és lakóterületek veszik körül, kis és nagyparcellás termelés	Foltokban	Kertvárosias beépítés jellemző

Inda köz			Jármly tanya	Jármly tanya	Inda köz	850047,4443	301339,2454	Sóstóhegy része lett	–	Kis parcellás, változatos földművelés	Gyepes erdős felületek és településszegély, összekapcsolt	Foltokban	Kertvárosias beépítés jellemző
Tapser tanya			Tapser tanya	Katonai lőtér	Katonai lőtér	848011,8175	290975,7424	nem értelmezhető	Magterület	–	Mezővédőerdősávok és gyepes felületek	Összekapcsolt	Katonai telep
Bethő tanya			Déri tanya	Bethő tanya		851823,8977	293557,1781	Nyíregyháza rész lett	–	–	Településszegélyek	Összekapcsolt	Kertvárosias beépítés jellemző
Kőlapos			Ákos tanya	Kórhány	Kőlapos	852230,6798	295215,2012	Nyíregyháza része lett	–	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok	Összekapcsolt	csoportosan és elszórva, falusias település
Orbány tanya			Orbány tanya			848593,6704	297535,7471	Nyírszőlős része lett	–	–	Erdők és lakott terület	Összekapcsolt	település jellemző, városrész lett
Butyka			Csanádi tanya	Kis Butyka tanya	Butyka	849657,826	284353,948	Összevonódott Kis Butyka tanyával	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok, körbekerítve, településszegély	Összekapcsolt, körbekerítve	Teljesen beépült, mint egy kis falu vagy városrész
Butykasor			Kis Butyka tanya	Kis Butyka tanya	Butyka	849618,3493	284748,7154	nem értelmezhető	Folyosó	Kis parcellás, változatos földművelés	Mezővédőerdősávok, út menti fasorok, körbekerítve, településszegély	Összekapcsolt, körbekerítve	Teljesen beépült, mint egy kis falu vagy városrész
Barzó tanya			Spiritys Fabrik tanya	Barzó tanya		851818,7486	293272,259	Nyíregyháza rész lett	–	–	Kertváros része lett	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Bayer tanya			Bayer tanya			851470,3234	301246,5609	Sóstóhegy része lett	–	–	Gyepes erdős felületek és településszegély, összekapcsolt	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Mezősi tanya			Mezősi tanya	Mezősi tanya		851080,7051	299722,4154	Sóstóhegy része lett	–	–	Lakóterület része lett	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Sestej tanya			Sestej tanya			847517,5	293189,8727	Nyíregyháza rész lett	–	–	Kertváros része lett	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Stern tanya			Stern tanya			847249,7447	293430,1659	Nyíregyháza rész lett	–	–	Kertváros része lett	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Világos tanya			Világos tanya	Világos tanya		852886,337	292795,1053	Nyíregyháza rész lett	–	–	Kertváros része lett	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Felsőpázsit			Kloucek tanya		Felsőpázsit	846422,4495	297374,4074	Városrész lett	–	–	Mezőgazdasági területek, településszegélyek	–	Kertvárosias beépítés jellemző
Nagyszállás		Desemfi tanya	Nagy szállás	Nagy szállás	Nagyszállás	855143,3768	288305,055	nem értelmezhető	Folyosó	Kisebb-nagyobb parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, erdők és mezőgazdasági területek és közelben hulladék lerakó	Összekapcsolt	Városrész lett, egykori zártkertes beépítés
Császárszállás		Császárszállás	Paticz János tanya	Nyíregyházi várositánya	Császárszállás	847713,1674	283876,7943	nem értelmezhető	Puffer terület és Folyosó	–	Településszegélyek	Összekapcsolt	Teljesen beépült, mint egy kis falu vagy városrész, hétvégi üdülő terület
Rókahegy			Mandl tanya		Rókahegy	850687,6541	301600,1352	Sóstóhegy része lett	–	–	Gyepes erdős felületek és településszegély, összekapcsolt	Összekapcsolt	Kertvárosias beépítés jellemző
Bajusz tanya			Bajusz tanya			850567,5075	287718,053	ipari terület lett	–	–	Ipari terület, mezőgazdasági területtel körbevve	–	Ipari terület, mezőgazdasági területtel körbevve
Szesztai tanya			Szesztai tanya			850869,5904	287467,4615	ipari terület lett	–	–	Mezőgazdasági területek és ipari területek	–	Ipari terület, mezőgazdasági területtel körbevve
Janoszkya tanya			Janoszkya tanya			846189,0218	293667,0264	Nyíregyháza rész lett	–	–	Ipari terület, mezőgazdasági és lakó területtel körbevve	–	Ipari terület

Mikó				Miklós tanya		852155,1591	300886,1211	Mezőgazdasági terület lett	–	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, Mezőgazdasági terület, nagyparcellás terület	Foltokban	Mezőgazdasági terület lett, nagyparcellás terület
Nyíri tanya		Kallai Bndolf	Nyíri tanya	Nyíri tanya		851873,6727	286482,2593	Mezőgazdasági terület lett	Folyosó	Nagy parcellás földművelés	Mezőgazdasági terület lett, nagyparcellás terület	Foltokban	Mezőgazdasági terület lett, nagyparcellás terület
Kis tanya		Kis tanya	Kis tanya	Kis tanya		850732,28	285833,4676	Mezőgazdasági terület lett		Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, Mezőgazdasági terület, nagyparcellás terület	Foltokban	Mezőgazdasági terület lett, nagyparcellás terület
Jármy tanya		Jármi tanya	Jármy tanya	Jármy tanya		850562,3583	286619,5697	Mezőgazdasági terület lett	Folyosó	Nagy parcellás földművelés	Mezővédőerdősávok, Mezőgazdasági terület, nagyparcellás terület	Összekapcsolt	Mezőgazdasági terület lett, nagyparcellás terület
Őr halom	Urhalom	Őrhalom	Őrhalom	Őrhalom		846020,8166	295139,6805	Erdős terület lett	–	–	Erdős terület	Összekapcsolt	Erdős terület lett

Jelmagyarázat:

1. csoport:
2. csoport:
3. csoport:
4. csoport:
Nem csoportosítható:

1. csoport
2. csoport
3. csoport
4. csoport
Nem csoportosítható